

---

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ  
МОВИ: ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ  
ІННОВАЦІЇ**

---

**Демешко Інна**

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-712-3-1-4>

**ВСТУП**

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими соціокультурними, освітніми та інформаційно-комунікаційними трансформаціями, що суттєво впливають на функціонування української мови та методику її навчання. В умовах утвердження української мови як державної, інтеграції в європейський освітній простір, розвитку цифрових технологій і впровадження інноваційних моделей навчання особливої актуальності набувають дослідження сучасних лінгвістичних процесів та новітніх підходів до формування мовної й комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Українська мова сьогодні перебуває в центрі активних наукових пошуків. Відбуваються динамічні зміни в лексиці, термінології, мовленнєвій практиці, розширюються сфери функціонування державної мови, удосконалюються механізми її нормативного забезпечення. Цифровізація освіти, використання дистанційних та змішаних форм навчання, інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій і систем штучного інтелекту відкривають нові можливості для викладання української мови та потребують наукового осмислення їхнього потенціалу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу сучасних лінгвістичних тенденцій і лінгводидактичних інновацій, що визначають перспективи розвитку української мовної освіти. Особливу увагу приділено питанням модернізації змісту мовної освіти, впровадженню компетентнісного підходу, розвитку цифрових освітніх ресурсів, формуванню академічної культури мовлення та вдосконаленню методів навчання української мови в умовах сучасних суспільних викликів.

Мета дослідження – комплексне висвітлення актуальних проблем сучасної української лінгвістики та лінгводидактики,

узагальнення теоретичних і практичних напрацювань у галузі мовознавства й методики навчання української мови, визначення перспектив розвитку мовної освіти в умовах цифрової трансформації. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: 1) проаналізувати сучасні тенденції розвитку української літературної мови; 2) охарактеризувати новітні мовні процеси в лексиці, словотворі, граматиці, комунікативній практиці; 3) дослідити інноваційні підходи до навчання української мови; 4) розкрити можливості використання цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту в освітньому процесі; 5) визначити ефективні шляхи формування мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентностей здобувачів освіти; 6) окреслити перспективні напрями розвитку сучасної української лінгвістики й лінгводидактики. Наукова новизна дослідження полягає в комплексному розгляді взаємозв'язку сучасних мовних процесів та інноваційних освітніх технологій, систематизації актуальних тенденцій розвитку української мови в умовах цифровізації суспільства, узагальненні сучасних підходів до організації мовної освіти. Представлені матеріали поєднують результати теоретичних досліджень із практичним досвідом упровадження інноваційних методик навчання.

### **1. Основні напрями розвитку, інноваційні зміни в словотворі та граматичній системі сучасної української літературної мови**

Сучасна українська літературна мова – динамічною відкритою системою, розвиток якої визначається взаємодією внутрішньомовних закономірностей і позамовних чинників. Глобалізація, цифровізація суспільства, інтеграція України до європейського культурного й освітнього простору, суспільно-політичні трансформації та розвиток інформаційних технологій сприяють активному оновленню всіх мовних рівнів. Унаслідок цього українська літературна мова не лише зберігає свої нормативні засади, а й демонструє високий потенціал до адаптації та модернізації. Один із провідних напрямів розвитку сучасної української літературної мови – збагачення її словникового складу. Лексична система оперативно реагує на зміни в суспільному житті, науково-технічному прогресі та розвитку цифрових технологій. До активного словника входять нові терміни, професіоналізми, запозичення, а також слова, що виникають унаслідок словотвірних процесів на власне українському мовному ґрунті. Особливо

активно поповнюється термінологія у сферах інформаційних технологій, цифрової економіки, освіти, медицини, екології, медіакомунікації та військової справи. Важлива тенденція – удосконалення мовної норми. Сучасний розвиток української літературної мови супроводжується уточненням орфографічних, орфоепічних, лексичних і граматичних норм відповідно до сучасних потреб мовної практики. Нормативні зміни відображають прагнення забезпечити системність мовної організації, усунути варіантність у тих випадках, коли вона ускладнює комунікацію, гармонізувати мовну практику з історичними традиціями української мови.

Значний вплив на розвиток літературної мови має цифрове комунікативне середовище. Соціальні мережі, електронні медіа, онлайн-освіта та цифрові платформи формують нові моделі мовної поведінки. Зростає роль стислості, оперативності, мультимодальності повідомлень, поєднання текстових, графічних та аудіовізуальних компонентів. Водночас цифрова комунікація актуалізує питання дотримання мовних норм, культури писемного мовлення та розвитку цифрової мовної компетентності. Суттєва ознака сучасного мовного розвитку – активізація термінологічного творення. Науковці, аналізуючи різні терміносистеми, зазначають, що на сучасному етапі розвитку наукового знання «складні інтеграційні та диференційні процеси спричиняють міграцію найменувань з однієї терміносистеми в іншу»<sup>1</sup>. Ще залишається актуальним питання про визначення поняття «термін», ознаки терміна, зв'язок професійної лексики й термінології<sup>2</sup>. Розвиток науки, техніки й освіти зумовлює необхідність створення нових українських термінів або адаптації міжнародної термінології до норм української літературної мови. При цьому особливого значення набувають принципи системності, однозначності, нормативності та відповідності словотвірним моделям української мови. І. Кочан зазначає, що інноваційні процеси в мові супроводжують нашу дійсність. Неоніми мають свого автора, інші неологізми творяться суфіксальним способом, основоскладанням або семантичним способом. Окрему групу становлять запозичення, які доступні «вузькому колу фахівців»<sup>3</sup>.

Сучасна українська літературна мова дедалі активніше використовується

<sup>1</sup> Краснопольська Н. Л., Ярошевич І. А. Транстермінологізація як спосіб творення термінів менеджменту. *Наукові записки*. Серія : Філологічні науки. 2024. № 208. С. 220. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-29>

<sup>2</sup> Борисов В. А. Теоретичні питання термінології й терміна в концепціях світового лінгвістичного дискурсу. *Нова філологія*. 2022. №86. С. 13. <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-86-2>

<sup>3</sup> Кочан І. М. Інноваційні процеси в сучасній українській термінологічній лексиці. *Термінологічний вісник*. 2023. Випуск 7. С. 80. URL: <https://termvisnyk.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/11/2023/06/9.pdf>

в державному управлінні, освіті, науці, культурі, медіа, бізнесі та цифрових сервісах. Це сприяє розширенню її функціональних стилів, розвитку професійного мовлення та вдосконаленню культури офіційної, академічної й публічної комунікації. Важливий чинник сучасного розвитку – процеси стандартизації та кодифікації мовних норм. Науковці здійснюють системне оновлення лексикографічних ресурсів, граматичних описів, довідників і словників, що забезпечує єдність мовної практики та сприяє підвищенню рівня мовної культури суспільства. Особливої актуальності набуває створення електронних словників, національних мовних корпусів і цифрових лінгвістичних ресурсів. І. Ментинська зауважує, що «поки що не створено електронного галузевого словника комп'ютерних термінів, який відповідав би всім потребам та вимогам комп'ютерної галузі»<sup>4</sup>. Стрімкий розвиток інформаційних технологій супроводжується безперервним оновленням і розширенням професійної термінології, значна частина якої формується в англomовному науковому та професійному середовищі. Це зумовило потребу у створенні систематизованих і науково обґрунтованих лексикографічних ресурсів, здатних забезпечити точне тлумачення та адекватне відтворення спеціалізованих термінів українською мовою. У цьому контексті укладено англо-український тлумачний словник термінів ІТ-сфери, і цим зроблено внесок у розвиток української фахової термінографії, що частково задовольнило потреби дослідників, викладачів, студентів і практиків у сучасному лексикографічному забезпеченні галузі<sup>5</sup>.

Помітна тенденція – розвиток академічного й професійного мовлення. Поширення міжнародної наукової співпраці, академічної мобільності та міждисциплінарних досліджень потребує вдосконалення української наукової мови, уніфікації термінології, розвитку жанрів наукової комунікації та формування навичок академічного письма. Водночас сучасний розвиток української літературної мови супроводжується певними викликами. Серед них – надмірне використання іншомовних запозичень за наявності українських відповідників, поширення ненормативних мовних конструкцій у цифровому просторі, вплив іншомовних моделей синтаксису, а також недостатній рівень мовної культури окремих учасників комунікації. Подолання цих проблем потребує системної мовної політики, удосконалення мовної освіти та популяризації культури українського мовлення.

Словотвір – одна з найдинамічніших підсистем української мови,

<sup>4</sup> Ментинська І. Б. Сучасний стан та перспективи онлайн-лексикографії комп'ютерної галузі. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Філологічні науки*. 2022. № 2 (24). С. 201. <https://doi.org/10.32342/2523-4463-2022-2-24-17>

<sup>5</sup> Лелека Т. О., Демешко І. М. Англо-український тлумачний словник ІТ-сфери. Кропивницький, 2026. 136 с.

оскільки саме він забезпечує поповнення словникового складу відповідно до потреб суспільства. У сучасних умовах розвитку української мови інноваційні процеси в словотворенні активізувалися під впливом суспільно-політичних змін, цифровізації, науково-технічного прогресу, глобалізації та інтенсивного розвитку інформаційного простору. Нові реалії життя зумовлюють необхідність номінації явищ, понять і процесів, що сприяє виникненню нових словотвірних моделей та активізації вже наявних. Одна з провідних тенденцій сучасного словотворення – продуктивне використання традиційних способів творення слів. Найпоширенішим залишається суфіксальний спосіб, за допомогою якого утворюються назви осіб, предметів, ознак і процесів. Водночас активізується префіксальний спосіб, особливо в дієслівному словотворенні, що відображає розвиток нових значень і семантичних відтінків. Значної продуктивності набуває також основоскладання, завдяки якому формуються складні слова, характерні насамперед для наукової, технічної та професійної термінології.

Помітна особливість сучасного словотворення – активне освоєння іншомовних словотвірних елементів. До української мовної системи інтегруються міжнародні компоненти, зокрема *біо-, відео-, євро-, кібер-, еко-, медіа-, онлайн-, офлайн-, смарт-, цифро-* та інші. Вони поєднуються з питомими українськими основами, утворюючи нові лексичні одиниці: *біоінформатика, відеофайл, європаркан, єврооптиміст<sup>6</sup>, кібербезпека, екосистема, медіаграмотність, цифровізація, онлайн-навчання, екосистема, смартпристрій*. Такі утворення свідчать про здатність української мови адаптувати міжнародні словотвірні моделі до власної граматичної системи.

Інноваційні процеси особливо активно відбуваються у сфері термінотворення. Розвиток інформаційних технологій, штучного інтелекту, цифрової економіки, медицини, військової справи та екології потребує постійного створення нових термінів. При цьому дедалі частіше перевага надається українським словотвірним моделям, що сприяє унормуванню професійної лексики та збереженню національної мовної специфіки. Нові слова виникають як шляхом внутрішньомовної деривації, так і внаслідок переосмислення вже відомих мовних одиниць. Неологізми швидко поширюються через засоби масової інформації, соціальні мережі, публічний дискурс та професійне спілкування. Частина таких одиниць поступово закріплюється в літературній нормі, а інші залишаються елементами розмовного або ситуативного мовлення: *антифейк, банкопад, блогерити*,

<sup>6</sup> Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа: словник / відп. ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. Ч. 5. С. 118. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pNbmRYlrBFoBgnQtygZMQx9q1zqTtHjy/view>

*ботизувати* – ‘автоматично розсилати повідомлення’, *брендошопінг*, *вейпер*, *влогерити* – ‘вести відеоблог’, *всніжило*, *гіфка*, *грантоїдство*, *довен* – ‘той, хто не розбирається в ситуації, але вчить, як жити’, *донатити*, *драйвер*, *дрон*, *ейджизм*, *екоїст*, *екомайдан*, *єврооптиміст*, *затегати*, *зукраїнити*, *зумозалежність*, *іміджмейкерство*, *інсайдер*, *інстаграмити*, *капінг*, *карантинити*, *каучсерфер* – ‘людина, що подорожує з використанням безкоштовного житла’, *кібербулінг*, *кібершахрайство*, *кличківці*, *котолубов*, *коучинг*, *криптовалюта*, *криптохакер*, *лайфхакер*, *ламатися*, *майданити*, *медіапродукти*, *моніторити*, *мураліст*, *неозірка*, *новинкар*, *посткастер*, *постправа* – ‘медійна інформація, що не відповідає суті висвітлених понять та явищ’, *рекрутинг* – ‘процес набору працівників до штату компанії’<sup>7</sup>, *репостити*, *смартфоновалежність*, *стрімінг*, *стрімер*, *суперчарджер* – ‘станція для підзарядки електричних автовок’, *тарифомор*, *тероборона*, *тіктокер*, *трампіст*, *трампізм*, *тролити*, *фейкувати*, *фріан*, *хайкнути*, *чилити*, *чорнобаїти* – ‘регулярно розбивати ворога’, *ютубер* [Там само].

Особливе місце в сучасному словотворенні посідають okazіоналізми – індивідуально-авторські новотвори, які широко використовуються в художній літературі, журналістиці, рекламі та цифровій комунікації. Вони виконують експресивну, оцінну та стилістичну функції, сприяють мовній творчості й демонструють високий потенціал української словотвірної системи: *одинацтво*, *спустілість*, *врослість*, *загальноцивілізаційна* (зона мовчання), *рівновеликий* (творчий дух), *свіжовикінчені* (рукописи), *шевельовська* (сіркота), *щелеповивертальна* (фальшивість); контамінація: *оприявилася* – *оприлюднилася* явилася, *муравлик* – *мураха* + *равлик*, *укшталтована* – *укладена* + *на кшталт* (О. Забужко). О. Жижом зазначає, що новотвори зберігають конотацію похідних, створюють нові оригінальні образи, впливають на формування та унікальність ідіостилю письменника<sup>8</sup>.

Активний розвиток цифрового середовища зумовив появу нових словотвірних моделей, пов’язаних із назвами цифрових платформ, сервісів і технологій. Значного поширення набули слова на позначення цифрових процесів, дистанційної взаємодії, віртуального навчання, електронного документообігу, інформаційної безпеки та штучного інтелекту. Більшість із них інтегрується в українську мову через адаптацію іншомовних основ

<sup>7</sup> Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Нові слова та фразеологізми та в українських масмедіа: словник / відп. ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. Ч. 5. 359 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pNbmRYlrBFoBgnQtygZMQx9q1zqTtHyj/view>

<sup>8</sup> Жижом О. О. Індивідуально-авторські новотвори як засоби формування ідіостилю (на матеріалі збірки есеїв «Планета Полин» Оксани Забужко). *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 38. С. 55. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.38.8>

або створення власних відповідників. Водночас сучасне словотворення супроводжується низкою проблем. Одна з них – надмірне використання іншомовних словотвірних моделей за наявності вдалих українських відповідників. Це може призводити до порушення принципів мовної економії, ускладнення мовної норми та виникнення дублетних назв одного поняття. Тому важливе завдання сучасного мовознавства – вироблення єдиних підходів до нормування нової лексики та оцінки словотвірних інновацій.

Перспективний напрям досліджень – вивчення дериваційних процесів у соціальних мережах, електронних медіа та професійній комунікації. Сучасний етап розвитку української мови характеризується активним формуванням новотворів унаслідок семантичної, словотвірної деривації та запозичення мовних одиниць<sup>9</sup>. Інновації в словотворенні української мови – закономірний наслідок суспільного розвитку та науково-технічного прогресу. Вони відображають здатність української мовної системи до саморозвитку, оновлення й адаптації до нових комунікативних потреб. Поєднання традиційних словотвірних моделей із сучасними тенденціями забезпечує збагачення словникового складу, удосконалення термінології та зміцнення функціональних можливостей української літературної мови.

Таким чином, сучасна українська літературна мова розвивається в умовах активних суспільних і технологічних змін. Основні напрями її розвитку – оновлення словникового складу, удосконалення мовних норм, розвиток термінології, цифровізація комунікації, розширення функціональних сфер використання, модернізація академічного мовлення та зміцнення нормативної бази. Ці процеси забезпечують високий рівень адаптивності української мови до сучасних потреб суспільства, зміцнюють її статус як державної мови та створюють підґрунтя для подальшого розвитку лінгвістики й лінгводидактики.

### ***1.1. Новітні процеси в лексиці та фразеології української мови***

Лексична та фразеологічна системи української мови належать до найбільш динамічних рівнів мовної структури, оскільки саме вони найшвидше реагують на суспільні, політичні, культурні й технологічні зміни. У XXI столітті розвиток української лексики та фразеології визначається процесами цифровізації, глобалізації, активізацією міжнародної комунікації, реформуванням освітнього простору, розвитком науки й техніки, а також сучасними суспільно-політичними подіями.

---

<sup>9</sup> Демешко І. М. Новотвори сучасного інформаційного дискурсу: словотвір, семантика, функції. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика». 2026. Випуск 2 (216). С. 146. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2026-216-19>

Ці чинники сприяють інтенсивному оновленню словникового складу української мови, розширенню її функціональних можливостей та формуванню нових засобів мовної виразності.

Одна з провідних тенденцій сучасного розвитку лексики – активне поповнення словникового складу неологізмами. Нові слова виникають унаслідок внутрішньомовних словотвірних процесів та через запозичення іншомовних одиниць. Найбільш продуктивні тематичні групи, пов'язані з цифровими технологіями, інформаційною безпекою, освітою, медициною, екологією, економікою та військовою сферою. До активного словника входять такі лексеми, як цифровізація, медіаграмотність, кібербезпека, дистанційне навчання, дрон, чатбот, штучний інтелект, які поступово набувають нормативного статусу й активно використовуються в різних функціональних стилях. Суттєве джерело оновлення словникового складу – іншомовні запозичення. Переважна більшість нових іншомовних одиниць надходить з англійської мови, що зумовлено її домінуванням у сфері міжнародної комунікації, інформаційних технологій, науки, бізнесу та медіа. Сучасна мовна практика засвідчує прагнення до адаптації таких одиниць відповідно до фонетичних, орфографічних, словотвірних і граматичних норм української літературної мови. Поряд із запозиченнями активно створюються українські відповідники, що сприяє зміцненню національної мовної традиції, розвитку термінологічного ресурсу. На сучасному етапі помітна тенденція – активізація термінологічної лексики. Сучасні наукові відкриття, розвиток цифрових технологій і поява нових професійних сфер зумовлюють необхідність постійного оновлення термінологічних систем. Значна увага приділяється унормуванню термінів, забезпеченню їхньої однозначності, системності та відповідності нормам сучасної української мови. Досить активно розвивається термінологія у сферах інформаційних технологій, медицини, права, військової справи, екології та освіти. Поряд із появою нових лексичних одиниць спостерігаються процеси семантичного оновлення вже відомих слів. Багато лексем розширюють або змінюють свої значення під впливом сучасних реалій. Наприклад, окремі слова набувають нових переносних значень, пов'язаних із цифровою комунікацією, соціальними мережами чи інформаційною діяльністю. Така семантична динаміка – закономірний прояв розвитку мовної системи та її здатності адаптуватися до нових комунікативних потреб. Ю. Цигвінцева, аналізуючи джерела та способи неосемантизації сучасної української лексики, зазначає, що активність процесу метафоризації за зовнішньою подібністю: *букет, коридор, марафон, хвіст*; за схожістю функцій: *дивіденди, мафія, реанімація, свіжина*; *бомбардувати, генерувати, обвалити, педалювати, протезувати*; метонімії: *майдан, структура*. Переосмислення статичної

ознаки предмета з'ясовано в якісних прикметниках: *білий, зелений, сірий, чорний*; відносних: *тіньовий, човниковий*<sup>10</sup>. Також помітна тенденція внутрішньомовної міграції термінів та їхнє міжстильове використання.

Сучасний розвиток фразеології також характеризується високою динамікою. Актуальним питанням сучасної фразеології присвячено праці Ю. Прадіда, Л. Шевченко, Н. Кочукової, Д. Сизонова, Л. Пашинської, Т. Левченко, Н. Скиби, О. Коваль, О. Ільченко, Т. Івасишина, О. Комарової. Фразеологічний фонд української мови активно поповнюється новими стійкими словосполученнями, що виникають у публіцистичному, медійному, політичному та професійному дискурсах. Частина таких одиниць формується на основі переосмислення відомих висловів, інша – виникає як реакція на нові суспільні явища. Значний вплив на формування сучасної фразеології мають медіа, соціальні мережі, цифрові комунікаційні платформи, які забезпечують швидке поширення нових мовних моделей: *Небесна сотня, плюшевий локдаун* – ‘м’які карантинні обмеження’, *гібридна війна, гібридна гегемонія*<sup>11</sup>, *гібридний мир* [Там само, с. 84], *великий обмін* [Там само, с. 68], *іти за російським кораблем* – ‘1) іти геть; 2) зазнати поразки; бути знищеним’; *робити шашлик* – ‘знищувати ворогів потужним вогнем’; *бити по хвостах* – ‘запізнюватися з рішеннями або діями’; *з екскурсією* – ‘довго їхати кудись із зупинками’; *бути в темі* – ‘добре розумітися на чомусь’; *донор фейковий, жити по-новому; інавгурація тасмна* – ‘складення присяги О. Лукашенком на посаду Білорусі під час масових протестів’ [Там само, с. 137]; *кожен з нас – президент; держава у смартфоні* – ‘концепція переходу на електронний документообіг’ [Там само, с. 171]; *ламати через коліно; листи щастя; ловити хайп* – ‘піаритися’; *Оце так поворот!* – ‘подія, яка сталася неочікувано’ [Там само, с. 225]; *епоха постправди* [Там само, с. 237]. Мовознавці, досліджуючи чинники, джерела сучасної української фразеології та специфіку творення нових питомих і запозичених фразем, доводять, що нині українська мова інтенсивно розвивається<sup>12</sup>. Більшість нових фразеологізмів виникає під впливом воєнного, політичного, медійного та цифрового дискурсів. Вони характеризуються високою

<sup>10</sup> Цигвінцева Ю. О. Джерела та способи неосемантизації сучасної української лексики: дис. на здобуття доктора філософії в галузі гуманітарних наук за спец. 035 Філологія. Київ, 2021. С. 130. URL: [https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Dysertatsiya\\_TSygvintseva.pdf](https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Dysertatsiya_TSygvintseva.pdf)

<sup>11</sup> Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Нові слова та фразеологізми та в українських масмедіа: словник / відп. ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. Ч. 5. С. 82. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pNbmRYlrBFoBgnQtygZMQx9q1zqTtHyj/view>

<sup>12</sup> Дроботенко В. Ю., Стишов О. А. Нові фразеологізми в українській мові кінця XX – початку XXI сторіччя. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка: збірник наукових праць «Лінгвістичні дослідження». 2023. Випуск 58. С. 183–197. [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/46839/1/V\\_Drobotenko\\_O\\_Styshov\\_statta\\_FUFKiM.Styshov\\_statta\\_FUFKiM](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/46839/1/V_Drobotenko_O_Styshov_statta_FUFKiM.Styshov_statta_FUFKiM)

експресивністю, швидким поширенням у медіапросторі та поступовим переходом із публіцистичного мовлення до загальномовного вжитку. Значна частина цих одиниць ще перебуває на етапі становлення, проте вже демонструє ознаки відтворюваності й семантичної цілісності, що дає підстави розглядати їх як фразеологічні інновації сучасної української мови. Одна з характерних рис сучасної української фразеології – посилення її експресивності та оцінності. У публічному мовленні активно використовуються образні вислови, метафоричні конструкції, трансформовані фразеологізми, що виконують не лише номінативну, а й прагматичну функцію. Такі мовні одиниці підсилюють емоційний вплив повідомлення, сприяють формуванню оцінки подій і явищ, а також відображають особливості сучасної мовної картини світу: *Вірю в Збройні Сила України! Виклик прийнято! Перемога буде за нами! Україна понад усе! Усе буде Україна!* Використання базових компонентів (*Україна, Перемога, Збройні Сила України*) вказують на незламність сили духу українців, любов до країни, сарказм та висміювання ворога – вияв емоцій, зневажливе ставлення до агресивного ворога. Досліджуючи структуру неофразеологізмів воєнного дискурсу, мовознавці виокремлюють фразеологічні одиниці, побудовані на антонімічній основі: *Київ москву охрестив, Київ москву відспіває; росіяни плачуть над айфонами, українці – над людьми, війна людей доброї волі проти людей чорної волі*<sup>13</sup>. Також помітні неофразеологізми з номінаціями новітньої зброї: *війна дронів; у них карабіни – у нас джавеліни; найкращий пастух баранячих отар – байрактар*. Неофразеологізми або трансформовані фразеологічні одиниці в медійному дискурсі використовуються для створення емоційності, стилістичного ефекту: *волонтерський фронт* – ‘діяльність волонтерів як складова оборони держави’, *інформаційна зброя* – ‘засоби інформаційного впливу’, *закрити небо* – ‘забезпечити протиповітряний захист’, *жити в режимі тривоги* – ‘існувати в умовах постійної небезпеки’, *тримати інформаційний фронт* – ‘активно протидіяти дезінформації’, *донатити на ЗСУ* – ‘регулярно переказувати кошти на підтримку армії’, *бути на зв’язку* (у широкому значенні) – ‘постійно підтримувати комунікацію’, *мовний фронт* – ‘захист і поширення української мови’, *економічний фронт* – ‘забезпечення стійкості економіки під час війни’, *незламний дух* – ‘стійкість і витривалість українців’: *«Ми тримаємо інформаційний фронт»*<sup>14</sup>.

<sup>13</sup> Івасишина Т., Комарова О. Фразеологізми як репрезентанти воєнного дискурсу. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Філологія*. 2023. Випуск 1(6). С. 32. <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.1.5>

<sup>14</sup> Архипенко Л. Про інноваційні процеси в лексичній системі української мови початку XXI століття. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 11 (41). С. 1708–1720. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11\(41\)-1708-1720](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-1708-1720)

**Волонтерський фронт:** *Маріуполь вигнав днр*<sup>15</sup>. Цифрове середовище сприяє виникненню нових комунікативних кліше, мовних шаблонів та інтернет-фразеології. Значна частина таких одиниць має ситуативний характер, однак окремі з них поступово входять до загальномовного вжитку. Особливо це стосується мовних конструкцій, пов'язаних із цифровою взаємодією, дистанційною освітою, онлайн-комунікацією та інформаційною безпекою. Поряд із позитивними тенденціями сучасний розвиток лексики та фразеології супроводжується певними проблемами. Серед них – надмірне використання іншомовних запозичень за наявності українських відповідників, поширення ненормативної лексики в цифровому просторі, уживання калькованих конструкцій, нестабільність окремих нових мовних одиниць. Ці явища потребують подальшого наукового аналізу, нормативного опрацювання та широкого впровадження рекомендацій щодо культури українського мовлення.

Отже, новітні процеси в лексиці та фразеології української мови свідчать про її активний розвиток, відкритість до інновацій і здатність адекватно відображати сучасні суспільні зміни. Оновлення словникового складу, розвиток термінології, поява нових фразеологічних одиниць, семантичне переосмислення лексики, вплив цифрової комунікації – закономірні складники мовної еволюції. Дослідження цих процесів має важливе значення для вдосконалення мовної норми, розвитку української лексикографії, підвищення культури мовлення в різних сферах суспільного життя.

### ***1.2. Інноваційні зміни в граматичній системі української мови***

Граматична система української мови перебуває в постійному розвитку, реагуючи на суспільні, культурні та технологічні зміни. Інноваційні процеси охоплюють морфологічний, синтаксичний та словотвірний рівні, сприяючи оновленню мовних норм, розширенню комунікативних можливостей української мови. Особливо помітними ці зміни стали наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття, коли активізувалися процеси демократизації мовлення, глобалізації, цифровізації суспільства. В. Широков, Т. Любченко, І. Шевченко, К. Широков розглядають теорію лінгвістичних станів мовних одиниць, подають концептуальну схему представлення лінгвістичної інформації на основі теорії лексикографічних систем, пропонують концептуальні моделі та словозмінні класифікації для мов зі словозмінним компонентом: флективним (синтетичним), аналітико-синтетичним, аглютинативним. Системотехнічні рішення застосовано

---

<sup>15</sup> Однорог Г. Волонтерський фронт: Маріуполь вигнав днр. 07.07.2026.

і продемонстровано для дослідження граматичних явищ української, німецької, іспанської та ін. мов. У монографії продемонстровано феноменологічність граматики мови, підтверджено близькість науки про мову до дисциплін природничо-наукового, зокрема технологічного циклу<sup>16</sup>. Розглянуто такі питання: граMATика як феноменологічна проблема, логіко-фономонологічна проблема, феноменлогічна картина мовного світу, її концептуальне представлення, лінгвістичні стани мовних одиниць, теорія лексикографічних систем, її використання для лексикографування граматичних феноменів, принципи побудови морфологічної (парадигматичної) лексикографічної системи для мови з флективною компонентою, граматичні системи для мов із синтетичною компонентою, граматичні системи для мов із аглютинативною компонентою [Там само].

На сучасному етапі досить активне впровадження фемінітивів – назв осіб жіночої статі за професією, посадою, видом діяльності чи соціальним статусом. Форми на зразок директорка, добродійка, завідувачка, докторка, філологиня, міністерка, авторка, нардепка, очільниця, службовиця, борчиня, фахівчиня поступово закріплюються в офіційно-діловому, науковому, медійному та повсякденному мовленні. Фемінітиви за сферою діяльності – найбільш динамічна лексико-семантична підгрупа, а її збагачення новими одиницями – реакція мови на зміни, що відбуваються в суспільному житті<sup>17</sup>. Їхнє поширення – свідченням розвитку словотвірної системи української мови та прагнення до точнішого мовного позначення соціальних ролей. Інноваційні зміни простежуються й у сфері синтаксису. Сучасне мовлення характеризується прагненням до лаконічності, динамічності та економії мовних засобів. Поширюється використання неповних, еліптичних конструкцій, коротких простих речень, що особливо характерно для публіцистичного стилю, реклами, соціальних мереж та електронної комунікації. Водночас у науковому й офіційно-діловому стилях зберігається орієнтація на логічність, структурованість і нормативність синтаксичних конструкцій.

Помітний вплив на граматичну систему справляють процеси запозичення нової лексики. Іншомовні слова поступово адаптуються до граматичних норм української мови: набувають категорій роду, числа, відмінювання або залишаються невідмінюваними відповідно до особливостей їхньої структури:

<sup>16</sup> Широков В. А., Любченко Т. П., Шевченко І. В., Широков К. В. Граматичні системи: феноменологічний підхід. Київ : Наукова думка, 2018. С. 4. URL : [https://www.ulif.org.ua/system/files/shirokov\\_gramar\\_system.pdf](https://www.ulif.org.ua/system/files/shirokov_gramar_system.pdf)

<sup>17</sup> Вакулович Л. Л., Назаренко Н. Г., Регушевська І. А. Фемінітиви в українській мові як відображення суспільних викликів сьогодення. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. 2024. Випуск 1 (208). С. 66. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-7>

**кейс** (англ. case) – конкретна ситуація, приклад або сукупність обставин, що аналізуються чи розглядаються з навчальною, професійною або дослідницькою метою; **краш** (англ. crush) – особа, яка викликає сильну симпатію або романтичне захоплення; об’єкт закоханості; **кринж** (англ. cringe) – відчуття гострої незручності, сорому або ніяковості, викликане поведінкою, висловлюваннями чи вчинками іншої особи; також характеристика чогось недоречного або безглуздового; **свайп** (англ. swipe) – жест проведення пальцем по сенсорному екрану для перегортання вмісту, перемикання між елементами інтерфейсу або вибору певної дії; **хейт** (англ. hate) – прояви ворожості, агресивної критики або образливих коментарів, переважно в цифровому комунікативі; **кешбек** (англ. cashback) – повернення покупцеві частини коштів, витрачених на придбання товарів чи послуг, відповідно до умов банківської або торговельної програми; **подкаст** (англ. podcast) – цифровий аудіо- або відеоконтент, що поширюється через мережу Інтернет і доступний для прослуховування чи перегляду в будь-який зручний час; **стрім** (англ. stream) – пряма трансляція аудіо- або відеоконтенту через мережу Інтернет у режимі реального часу; **блогер** (англ. blogger) – автор і творець цифрового контенту, який систематично публікує матеріали у блозі або на платформах соціальних мереж; **фрилансер** (англ. freelancer) – самозайнятий фахівець, який виконує роботу чи надає послуги на договірній основі без постійного працевлаштування в одній організації; **стартап** (англ. startup) – новостворений інноваційний проєкт або підприємство, орієнтоване на розроблення та комерціалізацію нових продуктів, технологій чи послуг; **челендж** (англ. challenge) – завдання, випробування або конкурс, що передбачає виконання певної дії; часто використовується як формат онлайн-активності в соціальних мережах; **лайфхак** (англ. lifehack) – практична порада, метод або прийом, що дає змогу спростити виконання певних завдань, підвищити ефективність чи заощадити час; **дедлайн** (англ. deadline) – установлений кінцевий термін виконання роботи, подання матеріалів або завершення певного етапу діяльності; **хештег** (англ. hashtag) – слово, словосполучення або позначка, перед якою ставиться символ #, що використовується для тематичного групування, пошуку та навігації контентом у соціальних мережах і цифрових сервісах. Це свідчить про здатність української граматики інтегрувати нові мовні елементи без порушення власної системності. Розвиток цифрових технологій також сприяє появі нових граматичних моделей у неофіційному спілкуванні. В електронному листуванні, соціальних мережах поширюються скорочені конструкції, синтаксичні спрощення, нові способи вираження емоцій за допомогою графічних засобів. Хоча такі явища переважно залишаються поза межами літературної

норми, вони впливають на сучасну мовну практику, відображають зміни в комунікативній поведінці носіїв мови.

Таким чином, інноваційні зміни в граматичній системі української мови – закономірний результат її історичного розвитку та взаємодії із сучасними суспільними процесами. Вони виявляються в оновленні граматичних норм, розширенні словотвірних можливостей, удосконаленні синтаксичних конструкцій, пристосуванні мовної системи до нових умов комунікації. Незважаючи на активні інноваційні процеси, українська мова зберігає свою структурну цілісність і нормативність, що забезпечує її ефективне функціонування в усіх сферах суспільного життя.

### ***1.3. Вплив цифрової комунікації на мовні процеси***

Цифровізація сучасного суспільства стала одним із ключових чинників трансформації мовних процесів. Інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поширення мережі Інтернет, соціальних медіа, месенджерів та інших цифрових платформ суттєво змінили характер мовленнєвої взаємодії. Українська мова, як і більшість сучасних мов світу, активно адаптується до нових умов комунікації, що виявляється в змінах лексичного складу, граматичної організації, стилістичних норм та комунікативної поведінки мовців. Цифрова комунікація характеризується високою швидкістю обміну інформацією, інтерактивністю, мультимодальністю, доступністю. Електронні повідомлення, публікації в соціальних мережах, блоги, форуми, відеоплатформи й онлайн-конференції створюють умови для виникнення специфічних мовних моделей, що відзначаються економією мовних засобів, експресивністю та ситуативністю. Один із найпомітніших наслідків цифрової комунікації – активізація неологічних процесів. До української мови постійно входять нові слова, пов'язані з цифровими технологіями, інформаційною безпекою, штучним інтелектом, електронною комерцією та соціальними мережами. Лексеми стримінг, подкаст, чат-бот, застосунок, сториз, рилз, хештег, блогер, інфлюенсер, репост, фактчекінг поступово інтегруються до активного словникового складу української мови, проходячи процеси фонетичної, орфографічної та граматичної адаптації. Поряд із прямими запозиченнями активно формуються й питомі українські відповідники, що свідчить про високий адаптаційний потенціал мовної системи. Особливого значення набуває трансформація мовленнєвого етикету. Цифрове середовище змінює традиційні правила комунікативної поведінки, спрощуючи форми привітання, прощання, звертання та висловлення подяки. В електронному листуванні поширюються короткі мовні конструкції, скорочення, умовні

позначення, емодзі, стікери, GIF-анімація, які виконують функцію передачі емоційної інформації та частково компенсують відсутність невербальних засобів спілкування. Водночас офіційна цифрова комунікація зберігає вимоги до мовної нормативності, точності та дотримання етикетних формул. Суттєвих змін зазнає стилістична організація мовлення. Межі між функціональними стилями стають більш рухомими, що сприяє взаємопроникненню розмовних, публіцистичних, наукових та офіційно-ділових елементів. Навіть у професійній комунікації дедалі частіше використовуються засоби, характерні для цифрового дискурсу: гіперпосилання, інтерактивні елементи, мультимедійний супровід, скорочені повідомлення, що забезпечують оперативність передавання інформації. У цифровому просторі відбувається швидке поширення неологізмів, мовних кліше, мемів, крилатих висловів та авторських словотворчих моделей. Частина таких одиниць має ситуативний характер і швидко зникає, інші ж поступово закріплюються в загальноновживаній мові та фіксуються у словниках. Водночас цифрова комунікація породжує низку проблемних явищ. Серед них – надмірне використання іншомовної лексики, поширення невиправданих англізмів, порушення пунктуаційних норм, калькування іншомовних конструкцій та зниження культури писемного мовлення. Особливо це простежується у неофіційній комунікації, де швидкість створення повідомлень часто переважає вимоги до їх мовного оформлення.

Цифрове середовище відкриває широкі можливості для розвитку української мови. Створюються електронні корпуси текстів, цифрові словники, автоматизовані системи перевірки правопису, онлайн-перекладачі, мовні платформи та освітні ресурси. Активно розвиваються технології оброблення мови, машинного перекладу, автоматичного розпізнавання мовлення та генеративного штучного інтелекту, що сприяє розширенню сфер функціонування української мови в цифровому просторі та підвищує її конкурентоспроможність у глобальному інформаційному середовищі.

Таким чином, цифрова комунікація – один із провідних чинників сучасної мовної еволюції. Її вплив має комплексний характер та охоплює всі мовні рівні – від лексики та словотвору до граматики, стилістики, комунікативної прагматики. Незважаючи на окремі ризики, пов'язані зі спрощенням мовлення та посиленням іншомовного впливу, цифровізація створює нові можливості для розвитку української мови, розширення її функціонального потенціалу та інтеграції в глобальний інформаційний простір. Подальше дослідження цифрового мовлення – один із перспективних напрямів сучасної української лінгвістики, оскільки дає

змогу простежити закономірності розвитку мовної системи в умовах стрімких суспільних і технологічних змін.

## **2. Лінгводидактичні інновації під час навчання української мови**

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активним упровадженням інноваційних підходів до навчання, що зумовлено цифровою трансформацією суспільства, компетентнісною парадигмою освіти та необхідністю формування особистості, здатної до ефективної комунікації в багатомовному й інформаційно насиченому середовищі. Лінгводидактика як міждисциплінарна галузь педагогічної науки постійно оновлює свої теоретичні засади й методичний інструментарій, інтегруючи досягнення мовознавства, психології, педагогіки, інформаційних технологій та когнітивних наук. Інновації під час навчання української мови спрямовані на перехід від репродуктивної моделі навчання до діяльнісної, у центрі якої перебуває здобувач освіти як активний учасник освітнього процесу. Особливого значення набуває розвиток мовної, мовленнєвої, комунікативної, соціокультурної та цифрової компетентностей, що забезпечують успішну самореалізацію особистості в сучасному суспільстві. Провідні напрями сучасної лінгводидактики – компетентнісний та дослідницький підходи, які орієнтують освітній процес на засвоєння мовної теорії, формування практичних умінь ефективного використання української мови в різних сферах професійної та повсякденної діяльності. Упровадження компетентнісно орієнтованого та дослідницького підходів в освітній процес створює передумови для розвитку критичного мислення, удосконалення навичок командної роботи, набуття досвіду практичного застосування знань у професійній діяльності, формування комплексу загальних і фахових компетентностей, визначених освітніми програмами<sup>18</sup>. Ці підходи застосовуємо на курсах «Українська мова за професійним спрямуванням», «Сучасна українська літературна мова», «Проблемні питання української мови», «Комунікативна лінгвістика». Розвиток критичного мислення, уміння аналізувати інформацію, аргументувати власну позицію, здійснювати мовний вибір відповідно до конкретної комунікативної ситуації – важлива складова таких підходів. Значного поширення набувають інтерактивні технології навчання, які передбачають активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. До найбільш ефективних належать дискусії, дебати, рольові ігри, моделювання комунікативних ситуацій, кейс-метод,

<sup>18</sup> Демешко І., Кирилук О. Упровадження дослідницького підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2026. Випуск 222. С. 381. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2026-1-222-377-383>

метод проєктів, сторителінг, технології розвитку критичного мислення, кооперативне навчання та проблемно-пошукові методи. Їхнє застосування сприяє формуванню комунікативної компетентності, підвищує мотивацію до навчання та забезпечує практичну спрямованість мовної освіти. Сучасні дослідження підтверджують ефективність інтерактивних методів у навчанні української мови, особливо в поєднанні з інформаційно-комунікаційними технологіями. Застосування портфоліо, проєктів, презентацій та інших форм оцінювання, сприяє всебічному оцінюванню результатів їхньої навчальної діяльності<sup>19</sup>.

На сучасному етапі особливе місце посідають цифрові освітні технології. Використання електронних освітніх платформ, систем дистанційного навчання, інтерактивних вправ, презентацій, онлайн-тестування, мобільних застосунків, електронних словників, мовних корпусів і ресурсів на основі штучного інтелекту істотно розширює можливості викладача та здобувача освіти. Цифрові інструменти забезпечують індивідуалізацію навчання, оперативний зворотний зв'язок, автоматизацію оцінювання та доступ до значного обсягу автентичних мовних матеріалів. Розвиток цифрових технологій сьогодні розглядається як один із ключових напрямів модернізації методики викладання української мови. Одна з актуальних тенденцій – упровадження змішаного навчання, яке поєднує традиційні аудиторні заняття з дистанційними формами роботи. Такий формат забезпечує гнучкість організації освітнього процесу, сприяє розвитку навичок самоосвіти та цифрової грамотності, а також дозволяє адаптувати навчальні матеріали відповідно до індивідуальних потреб здобувачів освіти. Інноваційна лінгводидактика активно використовує технології проєктного навчання. О. Васюк, М. Голева зазначають, що упровадження проєктної діяльності в освітній процес забезпечує умови для творчої самореалізації здобувачів вищої освіти, активізує їхню навчальну мотивацію, сприяє розвитку інтелектуального потенціалу, відповідальності, самостійності, умінь приймати обґрунтовані рішення, здійснювати планування діяльності та оцінювати її результати<sup>20</sup>. Робота над мовними, культурологічними чи дослідницькими проєктами сприяє інтеграції мовних знань із практичною діяльністю, формує навички академічного письма, публічного виступу, роботи в команді, критичний аналіз інформації. Проєктна діяльність

<sup>19</sup> Лях І. М., Савенков О. І., Чобаль В. В., Гладкий К. І. Використання інтерактивних методів навчання: шлях до ефективної освіти. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 4 (286). С. 14–20. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-286-14-20>

<sup>20</sup> Васюк О., Голева М. Проєктна технологія навчання: методичні аспекти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Випуск 47. Том 1. С. 308. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-1-46>

також стимулює міжпредметні зв'язки, що відповідає сучасним вимогам інтегрованої освіти.

Запровадження навчальних квестів, мовних ігор, рейтингових систем, цифрових відзнак, інтерактивних вправ та симуляцій підвищує мотивацію до навчання, активізує пізнавальну діяльність і сприяє кращому засвоєнню мовного матеріалу. Гейміфікація особливо ефективна під час формування лексичних, морфологічних, синтаксичних і комунікативних навичок. У сучасній практиці ширше застосовуються технології персоналізованого навчання. Використання адаптивних електронних курсів, цифрових освітніх платформ та інструментів штучного інтелекту дозволяє враховувати індивідуальні особливості, темп навчання, рівень підготовки й освітні потреби кожного здобувача освіти. Такий підхід підвищує ефективність навчання та створює умови для формування індивідуальної освітньої траєкторії. Особливої уваги заслуговує розвиток медіаосвіти та інформаційної грамотності. Сучасний викладач української мови має навчати не лише мовних норм, а й умінь критично оцінювати інформацію, аналізувати медіатексти, виявляти маніпулятивні технології, дотримуватися принципів академічної доброчесності та ефективно комунікувати в цифровому середовищі. Це значно розширює традиційне розуміння мовної освіти, відповідає сучасним суспільним запитам. Інноваційні зміни охоплюють систему оцінювання результатів навчання. Поряд із традиційними формами контролю ширше використовуються електронне тестування, цифрові портфоліо, самооцінювання, взаємооцінювання, формувальне оцінювання, компетентнісні критерії перевірки навчальних досягнень. Такий підхід дозволяє об'єктивніше оцінювати сформованість мовних і комунікативних компетентностей.

Таким чином, сучасні лінгводидактичні інновації визначають новий вектор розвитку методики викладання української мови. Їхнє впровадження забезпечує підвищення якості мовної освіти, формування конкурентоспроможної, комунікативно компетентної особистості, здатної ефективно функціонувати в умовах цифрового суспільства. Поєднання традиційних методичних підходів із сучасними педагогічними та цифровими технологіями створює умови для модернізації освітнього процесу, забезпечує його відповідність міжнародним тенденціям розвитку освіти, відкриває нові перспективи для подальших лінгводидактичних досліджень. Актуальність такого напрямку підтверджується сучасними науковими дослідженнями й професійними дискусіями щодо розвитку інноваційних практик під час навчання української мови.

## ***2.1. Компетентнісний підхід у сучасній мовній освіті***

Модернізація системи освіти в Україні та інтеграція до європейського освітнього простору зумовили переосмислення цілей і змісту мовної освіти. У сучасних умовах пріоритетним стає не лише засвоєння здобувачами освіти системи мовних знань, а й формування комплексу компетентностей, необхідних для ефективної комунікації, професійної діяльності, соціальної взаємодії та безперервного саморозвитку. Саме тому компетентнісний підхід розглядається як одна з провідних методологічних засад сучасної лінгводидактики, що забезпечує практичну спрямованість навчання української мови. Компетентнісний підхід зміщує акцент із засвоєння сукупності знань, умінь і навичок на формування та розвиток компетентностей, що забезпечують здатність особистості ефективно діяти в різноманітних професійних й життєвих ситуаціях<sup>21</sup>. Його сутність полягає не лише в оволодінні теоретичними знаннями, а й у розвитку вмінь творчо застосовувати їх на практиці, інтегрувати набутий досвід, приймати обґрунтовані рішення та успішно розв'язувати професійні й соціальні завдання. Такий підхід орієнтує освітній процес на досягнення результатів навчання, які виявляються у сформованих компетентностях, необхідних для самореалізації особистості та її ефективної професійної діяльності. Компетентнісний підхід орієнтує освітній процес на досягнення конкретних результатів навчання, які виявляються у здатності особистості застосовувати набуті знання, уміння, навички, цінності та досвід у реальних життєвих і професійних ситуаціях. У мовній освіті – це формування мовної особистості, здатної свідомо використовувати українську мову як інструмент пізнання, комунікації, культурної самоідентифікації та професійної реалізації. Такий підхід суттєво змінює традиційну модель навчання, зміщуючи акцент із накопичення теоретичних знань на розвиток практичних комунікативних умінь і здатності до самостійного мовленнєвого розвитку. Особливої актуальності компетентнісний підхід набуває в умовах цифрової трансформації освіти, розвитку інформаційного суспільства та поширення новітніх комунікаційних технологій. Сучасний здобувач освіти має не лише досконало володіти нормами української літературної мови, а й критично аналізувати інформацію, ефективно працювати з різними видами текстів, здійснювати міжкультурну комунікацію, дотримуватися принципів академічної доброчесності та використовувати цифрові інструменти для навчальної й професійної діяльності. У зв'язку з цим мовна освіта все більше набуває міждисциплінарного

<sup>21</sup> Мілорадова Н. Е., Шевченко В. В. Компетентнісний підхід як методологічна основа дослідження професійної компетентності особистості. *Соціальна психологія. Юридична психологія*. 2020. Випуск 16. С. 235. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.38>

характеру, інтегруючи лінгвістичні, педагогічні, психологічні та цифрові компетентності. Важлива особливість компетентнісного підходу – його орієнтація на особистісно-діяльнісну модель навчання. Освітній процес вибудовується таким чином, щоб здобувач освіти виступав активним суб'єктом пізнавальної діяльності, самостійно здобував знання, аналізував мовні явища, розв'язував комунікативні завдання, здійснював рефлексію навчальних досягнень. За таких умов змінюється і роль викладача, який виступає не лише джерелом інформації, а й організатором освітнього середовища, консультантом, фасилітатором та наставником.

Таким чином, компетентнісний підхід – концептуальна основа сучасної мовної освіти, оскільки забезпечує поєднання фундаментальної мовознавчої підготовки з практичною спрямованістю навчання. Його реалізація сприяє формуванню мовної, мовленнєвої, комунікативної, соціокультурної, інформаційно-цифрової та громадянської компетентностей, що відповідає сучасним освітнім стандартам і суспільним запитам. Тому дослідження теоретичних засад, принципів та особливостей упровадження компетентнісного підходу під час навчання української мови – один із пріоритетних напрямів розвитку сучасної лінгводидактики.

## ***2.2. Інтерактивні технології навчання української мови***

Розвиток сучасної освіти зумовлює необхідність пошуку ефективних педагогічних технологій, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти та формування ключових і предметних компетентностей. Один із результативних напрямів модернізації мовної освіти – упровадження інтерактивних технологій навчання, які забезпечують активну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу, сприяють розвитку критичного мислення, комунікативної компетентності та самостійності здобувачів освіти. У сучасній лінгводидактиці інтерактивне навчання розглядається як важлива складова компетентнісного підходу, що орієнтує освітній процес на практичне використання мовних знань у різних комунікативних ситуаціях.

Інтерактивне навчання передбачає таку організацію освітнього процесу, за якої навчання відбувається через постійний діалог, співробітництво, обмін думками та спільне розв'язання навчальних завдань. На відміну від традиційної моделі, де викладач – основне джерело інформації, інтерактивні технології забезпечують активну участь кожного здобувача освіти у створенні знань, розвитку мовленнєвих умінь, формуванні комунікативного досвіду. Застосування інтерактивних методів і прийомів у процесі навчання української мови сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, забезпечуючи усвідомлене засвоєння навчального

матеріалу здобувачами освіти. Використання таких педагогічних технологій активізує пізнавальну діяльність учнів, формує їхню навчальну мотивацію, розвиває критичне мислення та комунікативні компетентності, що в сукупності позитивно позначається на якості навчальних досягнень<sup>22</sup>. Особливої актуальності інтерактивні методи набувають під час навчання української мови, оскільки мовна освіта безпосередньо пов'язана з розвитком мовленнєвої діяльності. Формування навичок усного й писемного мовлення, аргументації, культури спілкування, критичного аналізу тексту та ефективної комунікації неможливе без активної мовленнєвої практики. Інтерактивні технології створюють умови для постійного використання української мови як засобу навчальної взаємодії. Дискусія – одна з найефективніших інтерактивних технологій, яка формує вміння аргументовано висловлювати власну позицію, аналізувати різні точки зору, дотримуватися культури мовлення та правил академічної комунікації. Під час обговорення мовних, літературних, соціокультурних або суспільно значущих проблем здобувачі освіти не лише вдосконалюють мовленнєві навички, а й розвивають критичне мислення, толерантність до альтернативних поглядів та навички публічного виступу.

Метод проєктів поєднує дослідницьку, комунікативну та творчу діяльність. Виконання індивідуальних або групових мовних проєктів сприяє інтеграції теоретичних знань із практикою, розвитку навичок пошуку, аналізу й систематизації інформації, академічного письма та презентації результатів власної діяльності. Зазначений вид навчальної діяльності забезпечує реалізацію принципу індивідуалізації освітнього процесу, створюючи умови для врахування індивідуальних освітніх потреб, рівня підготовленості та пізнавальних можливостей здобувачів освіти. Це особливо важливо під час опрацювання й засвоєння нового навчального матеріалу, оскільки сприяє підвищенню ефективності навчання, активізації пізнавальної діяльності учнів та досягненню більш високих результатів навчальної діяльності<sup>23</sup>. Тематика проєктів може охоплювати теоретичні питання сучасної української мови, культури української мови, мовної політики, історії української мови, сучасних мовних інновацій, функціонування української мови в медіапросторі та інших актуальних аспектів мовознавства. Ефективний засіб розвитку комунікативної компетентності – рольові та ділові ігри, які моделюють

<sup>22</sup> Бойко О. В., Шевченко Т. В. Інтерактивні методи навчання на уроках української мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Випуск 32. Том 1. С. 9. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.1>

<sup>23</sup> Михайленко О. В., Бутко Т. О. Метод проєктів у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії та практиці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. Випуск 92. Том 1. С. 79. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.16>

реальні ситуації професійного та повсякденного спілкування. Використання таких технологій дозволяє формувати мовленнєві стратегії відповідно до конкретної комунікативної ситуації, удосконалювати навички мовного етикету, офіційно-ділового спілкування, ведення переговорів, публічного виступу та командної взаємодії. Широкого застосування набуває кейс-метод, що передбачає аналіз конкретних мовних або комунікативних ситуацій. Під час роботи з кейсами здобувачі освіти аналізують мовні помилки, редагують тексти, добирають оптимальні мовні засоби, розробляють алгоритми розв'язання комунікативних проблем. Такий підхід формує аналітичне мислення, навички прийняття рішень та практичного застосування мовознавчих знань. Сучасна лінгводидактика активно інтегрує інтерактивні технології з цифровими освітніми ресурсами. Використання електронних платформ, інтерактивних вправ, онлайн-дошок, відеоконференцій, тестових сервісів, мовних тренажерів, електронних словників і навчальних платформ забезпечує гнучкість освітнього процесу, підвищує мотивацію до навчання та розширює можливості індивідуальної й групової роботи. Перспективний напрям розвитку інтерактивного навчання – гейміфікація, яка передбачає використання ігрових механізмів у навчальному процесі. Мовні квести, вікторини, інтерактивні вправи, цифрові симуляції, рейтингові системи та елементи змагальності стимулюють навчальну активність, сприяють кращому засвоєнню мовного матеріалу та формують позитивну мотивацію до вивчення української мови. О. Саган зазначає, що «гейміфікація – стратегія, що використовує ігрову механіку та винагороди, щоб мотивувати користувачів виконувати завдання освітнього спрямування»<sup>24</sup>. Стабільна зацікавленість і мотивація – рушійна сила для ефективного навчання. Ефективність інтерактивних технологій залежить від професійної майстерності викладача. Саме він визначає доцільність використання конкретних методів, враховує рівень підготовки здобувачів освіти, специфіку навчальної дисципліни, освітні цілі та технічні можливості закладу освіти. Недостатньо обґрунтоване або формальне використання інтерактивних методів може знижувати результативність навчання, тому їхнє впровадження має базуватися на науково обґрунтованих дидактичних принципах.

Таким чином, інтерактивні технології – один із найважливіших інструментів модернізації сучасної мовної освіти. Їхнє використання забезпечує розвиток мовної, мовленнєвої, комунікативної та соціокультурної компетентностей, активізує навчально-пізнавальну

<sup>24</sup> Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. *Педагогічні науки*. 2022. Випуск 100. С. 16. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-100-2>

діяльність, формує навички співпраці, критичного мислення й творчого розв'язання комунікативних завдань. Поєднання інтерактивних методів із цифровими технологіями створює умови для побудови сучасного освітнього середовища, у якому українська мова виступає не лише предметом вивчення, а й ефективним засобом професійної, соціальної та міжкультурної комунікації.

### ***2.3. Використання цифрових платформ і штучного інтелекту в мовній освіті***

Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво трансформує сучасну систему освіти, відкриваючи нові можливості для організації освітнього процесу, підвищення його ефективності та індивідуалізації навчання. Один із провідних напрямів модернізації мовної освіти – інтеграція цифрових платформ і технологій штучного інтелекту, які забезпечують доступ до різноманітних освітніх ресурсів, сприяють формуванню цифрової компетентності та створюють умови для розвитку мовної особистості відповідно до вимог інформаційного суспільства. Цифрові платформи – важлива складова сучасного освітнього середовища. Вони забезпечують організацію дистанційного, змішаного та очного навчання, створюють можливості для синхронної й асинхронної взаємодії між викладачем і здобувачами освіти, автоматизують процеси оцінювання, моніторингу навчальних досягнень, управління навчальним контентом. Використання таких платформ дозволяє структурувати навчальні матеріали, організовувати індивідуальні освітні траєкторії, забезпечувати оперативний зворотний зв'язок, підтримувати безперервність освітнього процесу. Науковці зазначають, що «упровадження цифрових платформ потребує комплексного підходу, що поєднує комплексного підходу, що поєднує технологічні, методичні та організаційні аспекти»<sup>25</sup>. Під час навчання української мови цифрові платформи значно розширюють методичний інструментарій викладача. Вони дають змогу поєднувати текстові, інтерактивні вправи, електронні словники, мовні корпуси, віртуальні дошки, форуми та засоби спільної роботи над текстами. У контексті інтеграції наукового дискурсу в освітній процес особливу увагу приділено аналізу текстів здобувачів освіти, а також розробленню й упровадженню ефективних методик навчання академічного

<sup>25</sup> Фурса Т. П., Бенюк В. В., Вербівський Д. С. Використання цифрових платформ у навчальному процесі для персоналізації освіти в українських школах. *Академічні візії*. 2026. Випуск 55. С. 11. <https://doi.org/10.66556/2786-586X.55.fursa-t>

письма<sup>26</sup>. Особливого значення набуває використання електронних мовних ресурсів. Національний корпус української мови, електронні словники, термінологічні бази даних, довідкові системи, онлайн-платформи для перевірки правопису та автоматизованого аналізу тексту створюють умови для розвитку дослідницьких умінь, формування мовної культури та вдосконалення навичок роботи з інформацією. Використання таких ресурсів допомагає здобувачам освіти працювати з автентичними мовними матеріалами, аналізувати мовні явища в реальному функціонуванні, формувати навички мовної діяльності.

Новим етапом розвитку цифрової освіти стало впровадження технологій штучного інтелекту. Автоматизована обробка мовних запитів – чинник стандартизації мовного вжитку, тоді як актуальні тенденції розвитку ринку лінгвістичних технологій можуть сприяти уніфікації мовних моделей і, як наслідок, обмеженню мовної варіативності<sup>27</sup>. У процесі вивчення проблемних питань української мови штучний інтелект може виконувати різноманітні дидактичні функції. Він сприяє створенню навчальних матеріалів різного рівня складності, добору вправ відповідно до індивідуальних потреб здобувачів освіти, генерації текстів для мовного аналізу, моделюванню комунікативних ситуацій, автоматичній перевірці стилістичних помилок. Інтеграція технологій штучного інтелекту потребує дотримання принципів академічної доброчесності. Генеративні моделі здатні створювати тексти високої якості, однак їхнє безконтрольне використання може знижувати рівень самостійності здобувачів освіти, формувати залежність від автоматизованих сервісів та ускладнювати об'єктивне оцінювання навчальних результатів. Тому сучасна мовна освіта має бути спрямована не лише на використання цифрових інструментів, а й на формування критичного ставлення до результатів роботи штучного інтелекту, уміння перевіряти достовірність інформації, редагувати автоматично згенеровані тексти та відповідально застосовувати цифрові технології в навчальній діяльності. Досить важлива роль викладача в умовах цифрової трансформації освіти. Незважаючи на широкі можливості штучного інтелекту, він не може повністю замінити педагогічну взаємодію, оскільки навчання української мови передбачає розвиток комунікативної культури, мовної особистості, ціннісних орієнтацій, соціального досвіду.

<sup>26</sup> Демешко І. М., Тарасюк Л. М., Зінченко В. М. Лінгвістичний аналіз тенденцій у використанні української мови в науковому та освітньому дискурсах. *Вісник науки та освіти. (Серія: Філологія, Серія: Педагогіка, Серія: Соціологія, Серія: Культура і мистецтво, Серія: Історія та археологія).* 2025. Випуск № 2(32). С. 252. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-244-258](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-244-258)

<sup>27</sup> Демешко І. М., Величко В. А., Олексієнко А. В. Вплив штучного інтелекту на розвиток лінгвістичних досліджень: нові підходи та виклики. *Закарпатські філологічні студії.* 2024. Випуск 33. Том 1. С. 41. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.1.6>

Викладач – організатор освітнього процесу, модератор навчальної діяльності, наставник, експерт, який визначає доцільність використання цифрових ресурсів, забезпечує методичний супровід навчання.

Перспективний напрям розвитку мовної освіти – поєднання цифрових платформ, інтерактивних методів навчання та можливостей штучного інтелекту в єдиному освітньому середовищі. Такий підхід дозволяє реалізувати принципи персоналізації навчання, адаптивності, мобільності та безперервної освіти, забезпечує розвиток мовної, комунікативної, інформаційно-цифрової та дослідницької компетентностей здобувачів освіти.

Таким чином, цифрові платформи та технології штучного інтелекту стають важливими чинниками розвитку сучасної мовної освіти. Їхнє ефективне використання сприяє підвищенню якості навчання української мови, урізноманітненню методів викладання, індивідуалізації освітнього процесу та розвитку цифрової компетентності. Водночас успішна інтеграція інноваційних технологій можлива лише за умови їхнього педагогічно виваженого застосування, дотримання принципів академічної доброчесності, розвитку критичного мислення та збереження провідної ролі викладача як організатора й фасилітатора освітнього процесу.

#### ***2.4. Формування комунікативної та мовленнєвої компетентностей здобувачів освіти***

Формування комунікативної та мовленнєвої компетентностей – один із пріоритетних завдань сучасної мовної освіти, оскільки вони забезпечують здатність особистості ефективно використовувати українську мову в різних сферах суспільного, професійного та міжособистісного спілкування. В умовах реформування освітньої системи, реалізації компетентнісного підходу та розвитку цифрового суспільства особливої актуальності набуває підготовка здобувачів освіти, здатних не лише володіти мовними знаннями, а й успішно застосовувати їх у комунікативних ситуаціях. Комунікативна компетентність розглядається як інтегративна характеристика особистості, що охоплює систему знань про мовні норми, уміння використовувати мовні засоби відповідно до мети й умов спілкування, навички взаємодії з різними співрозмовниками, а також сформовані ціннісні установки щодо культури мовлення. Водночас мовленнєва компетентність передбачає практичне володіння всіма видами мовленнєвої діяльності, створювати й інтерпретувати тексти різних жанрів, стилів та комунікативного призначення. Сучасна лінгводидактика розглядає процес формування зазначених компетентностей як безперервний і багаторівневий. Він ґрунтується на інтеграції мовної, мовленнєвої, соціокультурної,

інформаційно-цифрової та громадянської компетентностей, що забезпечує всебічний розвиток мовної особистості. Такий підхід відповідає сучасним освітнім стандартам, відповідно до яких головний результат навчання – не лише засвоєння теоретичних знань, а й готовність застосовувати їх у різноманітних життєвих ситуаціях.

Ефективне формування комунікативної компетентності потребує створення навчального середовища, максимально наближеного до реального мовного спілкування. У сучасній практиці широко використовуються комунікативно-діяльнісний підхід, інтерактивні методи навчання, проблемно-пошукові технології, проектна діяльність, дискусії, аналіз комунікативних ситуацій, рольові та ділові ігри. Такі форми роботи сприяють розвитку навичок аргументованого висловлення власної думки, ведення конструктивного діалогу, публічного виступу, роботи в команді та міжособистісної взаємодії.

Особливу роль у розвитку мовленнєвої компетентності відіграє робота з різножанровими текстами. Аналіз художніх, наукових, публіцистичних, офіційно-ділових і медійних текстів сприяє формуванню навичок критичного читання, інтерпретації інформації, визначення авторської позиції, мовностилістичного аналізу та створення власних усних і письмових висловлювань. Важливий компонент мовної освіти – формування культури академічного письма, уміння працювати з науковими джерелами, дотримуватися норм академічної доброчесності та здійснювати грамотне оформлення результатів дослідницької діяльності під час написання курсових та кваліфікаційних робіт, студентських наукових статей.

Освітні платформи, електронні словники, мовні корпуси, інтерактивні вправи, системи штучного інтелекту розширюють можливості організації навчальної діяльності, забезпечують доступ до автентичних мовних матеріалів, сприяють індивідуалізації навчання. Цифрові ресурси дозволяють моделювати різноманітні комунікативні ситуації, організовувати колективну роботу над текстами, здійснювати оперативний контроль навчальних досягнень та забезпечувати постійний зворотний зв'язок. Використання цифрових технологій вимагає розвитку медіакомунікативної компетентності. Майбутні журналісти повинні вміти критично оцінювати інформацію, аналізувати мовні особливості цифрового контенту, дотримуватися норм мережевого етикету, відповідально використовувати інструменти штучного інтелекту та цифрові ресурси під час навчальної діяльності. Ці питання порушуємо на курсах «Українська мова в журналістській діяльності» (1-й курс), «Масова комунікація та інформація» (2-й курс), «Практична стилістика української

мови» (4-й курс). Формування таких умінь сприяє розвитку інформаційної культури та відповідального ставлення до цифрової комунікації.

Мотивація до мовленнєвої діяльності – важливий чинник розвитку комунікативної компетентності. Навчальні завдання мають практичну спрямованість, пов'язані з реальними комунікативними потребами та стимулюють активне використання української мови в різних життєвих ситуаціях. Тому сучасна методика навчання орієнтується на використання автентичних сучасних текстів, проблемних ситуацій, проєктів, дослідницьких завдань і творчих видів роботи, які забезпечують природне включення здобувачів освіти в мовленнєву діяльність. Особлива роль у формуванні комунікативної та мовленнєвої компетентностей належить викладачеві, який організовує освітній процес, добирає сучасні методи навчання, створює позитивне комунікативне середовище, забезпечує педагогічний супровід розвитку мовної особистості. Від його професійної компетентності залежить ефективність поєднання традиційних і цифрових технологій навчання, організація взаємодії між учасниками освітнього процесу, формування стійкої мотивації до вивчення проблемних питань української мови.

Таким чином, формування комунікативної та мовленнєвої компетентностей – комплексний і безперервний процес, що інтегрує мовні знання, практичні мовленнєві вміння, соціокультурний досвід, цифрову грамотність та комунікативну культуру особистості. Реалізація компетентнісного, комунікативно-діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, використання інтерактивних методів навчання, цифрових платформ і технологій штучного інтелекту сприяють підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно використовувати українську мову в академічній, професійній та суспільній діяльності. Подальший розвиток методики формування комунікативної та мовленнєвої компетентностей пов'язаний із розширенням можливостей персоналізованого навчання, інтеграцією інноваційних цифрових ресурсів та вдосконаленням моделей оцінювання результатів мовної освіти.

### **3. Перспективи розвитку української мовної освіти в умовах сучасних викликів**

Українська мовна освіта на сучасному етапі розвитку перебуває в умовах глибоких суспільних трансформацій, які визначають нові вимоги до змісту, організації та методичного забезпечення освітнього процесу. Глобалізаційні процеси, цифровізація, інтеграція України до європейського освітнього простору, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поширення штучного інтелекту, а також виклики, пов'язані

з воєнним станом, міграційними процесами та необхідністю забезпечення безперервності освіти, актуалізують потребу в модернізації системи навчання української мови.

У сучасних умовах мовна освіта виконує не лише навчальну, а й соціокультурну, державотворчу та інтеграційну функції. Українська мова – основа формування національної ідентичності, громадянської свідомості, культурної пам'яті, суспільної єдності. Вона виступає інструментом професійної комунікації, наукової діяльності, міжкультурного діалогу та інтеграції українського суспільства до світового інформаційного простору. Розвиток мовної освіти має розглядатися як один із стратегічних напрямів державної освітньої політики. Сучасна парадигма мовної освіти ґрунтується на компетентнісному, особистісно орієнтованому та діяльнісному підходах, які забезпечують формування мовної особистості, здатної ефективно використовувати українську мову в різноманітних комунікативних ситуаціях. Реалізація цих підходів передбачає широке використання інноваційних педагогічних технологій, цифрових освітніх ресурсів, інтерактивних методів навчання та можливостей штучного інтелекту. Модернізація мовної освіти потребує наукового осмислення нових викликів, пов'язаних із цифровою трансформацією, інформаційною безпекою, академічною доброчесністю, розвитком медіаграмотності, формуванням критичного мислення. Особливої актуальності ці питання набувають у контексті воєнних викликів, які суттєво вплинули на функціонування української освітньої системи. Організація дистанційного й змішаного навчання, забезпечення доступності якісної мовної освіти для внутрішньо переміщених осіб, українців за кордоном та представників діаспори, збереження українськомовного освітнього простору й підтримка мовної стійкості суспільства стали важливими напрямками розвитку сучасної педагогічної практики. За цих умов особливої ваги набувають інноваційні моделі навчання, які забезпечують гнучкість освітнього процесу, його доступність і високу якість незалежно від зовнішніх обставин.

Перспективи розвитку української мовної освіти безпосередньо пов'язані з удосконаленням нормативно-правового забезпечення, оновленням змісту освітніх програм, підвищенням цифрової компетентності педагогів, упровадженням сучасних технологій навчання та розширенням міжнародного академічного співробітництва. Досить важливими залишаються питання розвитку української наукової термінології, удосконалення методики навчання української мови, підтримки академічного письма, використання корпусної лінгвістики, цифрових мовних ресурсів, інструментів штучного інтелекту в освітньому

процесі. У цьому розділі розглядаються основні тенденції та перспективи розвитку української мовної освіти в умовах сучасних суспільних викликів, аналізуються можливості впровадження інноваційних освітніх технологій, окреслюються стратегічні напрями вдосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів, розвитку цифрового освітнього середовища та підвищення ефективності формування мовної, комунікативної й інформаційно-цифрової компетентностей здобувачів освіти. Комплексний аналіз зазначених аспектів дозволяє визначити пріоритетні вектори модернізації української мовної освіти відповідно до сучасних європейських стандартів, суспільних потреб і перспектив розвитку національної системи освіти.

### ***3.1. Українська мова в умовах цифрової трансформації освіти***

Цифрова трансформація – один із визначальних чинників розвитку сучасної освіти, що суттєво впливає на зміст, методи, форми та засоби навчання. Активне впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя зумовлює необхідність переосмислення традиційних підходів до мовної освіти та створення інноваційного освітнього середовища, яке забезпечує ефективне формування мовної, комунікативної, інформаційно-цифрової та соціокультурної компетентностей здобувачів освіти. У цих умовах українська мова виступає не лише предметом вивчення, а й універсальним інструментом пізнання, професійної комунікації, культурної взаємодії та розвитку цифрової грамотності. викладач має приділяти увагу безпеці та етичним аспектам використання новітніх засобів навчання. Важлива складова професійної діяльності викладача в умовах цифрової трансформації освіти – забезпечення безпечного та етично відповідального використання сучасних цифрових технологій і засобів навчання. Особливу увагу необхідно приділяти питанням кібербезпеки, захисту персональних даних, дотримання норм академічної доброчесності та авторського права. Використання цифрових ресурсів має ґрунтуватися на принципах правомірності, інформаційної безпеки та академічної етики, що передбачає запобігання проявам плагіату, коректне цитування джерел і відповідальне створення та використання навчальних і професійних текстів. Такий підхід сприяє формуванню цифрової культури учасників освітнього процесу та забезпечує високі стандарти якості й доброчесності освітньої діяльності<sup>28</sup>.

<sup>28</sup> Черноус О. В. Цифрові технології в навчанні української мови професійного спрямування майбутніх фахівців у сфері психології, права та правоохоронної діяльності. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. Випуск 2 (10). С. 132. <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-2-15>

Цифровізація освіти відкриває широкі можливості для модернізації процесу навчання української мови. Використання електронних освітніх платформ, систем дистанційного навчання, інтерактивних сервісів, мобільних застосунків, електронних бібліотек, мовних корпусів, онлайн-словників та мультимедійних ресурсів забезпечує доступність навчальних матеріалів, індивідуалізацію освітнього процесу та створює умови для безперервного навчання. Цифрове освітнє середовище сприяє інтеграції різних видів мовленнєвої діяльності, дозволяючи поєднувати читання, письмо, аудіювання й усне мовлення в єдиному навчальному просторі. Особливого значення набуває розвиток цифрової компетентності як невід'ємної складової професійної підготовки сучасного здобувача освіти. Використання цифрових інструментів під час вивчення української мови формує навички ефективного пошуку, критичного аналізу, опрацювання та створення інформації, сприяє розвитку академічної культури, медіаграмотності та відповідального ставлення до використання цифрових ресурсів. Таким чином, мовна освіта дедалі більше інтегрується з цифровою освітою, формуючи комплекс компетентностей, необхідних для успішної діяльності в сучасному інформаційному суспільстві.

Цифрова трансформація мовної освіти – використання електронних мовних ресурсів. Національні корпуси української мови, електронні словники, лексикографічні бази даних, автоматизовані системи перевірки правопису, термінологічні ресурси, цифрові бібліотеки розширюють можливості дослідницької діяльності, забезпечують доступ до автентичних мовних матеріалів, сприяють розвитку навичок самостійної роботи. Аналіз реального функціонування мовних одиниць у корпусах текстів дозволяє поглибити знання про сучасні мовні процеси та вдосконалити практику використання української мови в різних комунікативних ситуаціях. Цифрова трансформація освіти постає не лише як процес упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, а як фундаментальна парадигмальна зміна освітньої філософії, що ґрунтується на принципах людиноцентризму, компетентнісного підходу, адаптивності та безперервного розвитку. Водночас реалізація цифрової трансформації супроводжується комплексом викликів, серед яких особливого значення набувають технічні, інфраструктурні, організаційні<sup>29</sup>, нормативно-правові та етичні аспекти. Ефективність цифрових перетворень значною мірою визначається здатністю освітньої системи забезпечити їх комплексне врегулювання, створивши умови для сталого розвитку цифрового

<sup>29</sup> Іванчук В. Цифрова трансформація як ключовий напрям розвитку вищої освіти України. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2026. № 1 (109). С. 36. [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(109\)2026.353650](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(109)2026.353650)

освітнього середовища та підвищення якості освітнього процесу. Суттєвий вплив на розвиток мовної освіти справляє поширення технологій штучного інтелекту. Інтелектуальні освітні системи, генеративні мовні моделі, цифрові мовні помічники, автоматизовані сервіси аналізу текстів і системи машинного перекладу відкривають нові можливості для персоналізації навчання. Вони дозволяють створювати адаптивні навчальні матеріали, моделювати комунікативні ситуації, аналізувати типові мовні помилки, здійснювати автоматизовану перевірку письмових робіт і забезпечувати оперативний зворотний зв'язок. Проте використання таких технологій потребує педагогічно виваженого підходу, оскільки результати роботи штучного інтелекту потребують критичного аналізу, перевірки достовірності та відповідності нормам сучасної української літературної мови. Цифровізація освітнього процесу змінює роль викладача української мови. Він перестає бути лише джерелом інформації, виконуючи функції організатора навчальної діяльності, модератора цифрового освітнього середовища, консультанта та наставника. Від рівня його цифрової компетентності залежить ефективність використання сучасних технологій, інтеграція цифрових ресурсів у навчальний процес, організація співпраці між учасниками освітнього процесу, формування в здобувачів освіти навичок відповідального використання інформаційних технологій. Разом із перевагами цифрової трансформації існують і певні виклики. Серед них – нерівний доступ до цифрових ресурсів, перевантаження інформацією, поширення недостовірного контенту, ризики зниження рівня академічної доброчесності, надмірне використання автоматизованих сервісів і поступове зменшення мотивації до самостійної аналітичної роботи. Цифрове середовище сприяє швидкому поширенню мовних інновацій, які не завжди відповідають нормам української літературної мови, що актуалізує проблему формування високої мовної культури та критичного ставлення до цифрового контенту. В умовах воєнного стану цифрові технології набули особливого значення для забезпечення безперервності мовної освіти. Дистанційне та змішане навчання стали важливими інструментами підтримки освітнього процесу, забезпечивши можливість навчання для здобувачів освіти незалежно від місця їхнього перебування. Цифрові платформи сприяють збереженню українськомовного освітнього простору, підтримують взаємодію між викладачами й здобувачами освіти, забезпечують доступ до якісних навчально-методичних матеріалів для українців, які тимчасово перебувають за межами держави. Перспективи розвитку української мовної освіти в умовах цифрової трансформації пов'язані з подальшим удосконаленням цифрової інфраструктури, розвитком електронних мовних ресурсів, інтеграцією технологій штучного інтелекту,

розширенням можливостей адаптивного навчання та вдосконаленням цифрової компетентності педагогічних працівників. Водночас цифровізація має супроводжуватися збереженням фундаментальних принципів мовної освіти, утвердженням норм української літературної мови, розвитком академічної доброчесності та формуванням культури відповідального використання інформаційних технологій.

Таким чином, цифрова трансформація відкриває нові перспективи для розвитку української мовної освіти, забезпечуючи її адаптацію до сучасних суспільних потреб і технологічних змін. Поєднання традиційних лінгводидактичних підходів із цифровими технологіями, інтерактивними методами навчання та можливостями штучного інтелекту створює умови для підвищення якості мовної освіти, розвитку мовної особистості та формування конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно функціонувати в сучасному цифровому середовищі.

### ***3.2. Академічна доброчесність та культура українського наукового мовлення***

Академічна доброчесність – одна з фундаментальних засад функціонування сучасної системи освіти і науки. Вона визначає етичні, правові, професійні стандарти освітньої й наукової діяльності, забезпечує довіру до результатів досліджень, сприяє формуванню відповідального ставлення до навчання та розвитку академічної культури. В умовах інтеграції України до Європейського простору вищої освіти питання академічної доброчесності набувають особливого значення, оскільки дотримання принципів чесності, прозорості та відповідальності – необхідна умова забезпечення якості освіти та конкурентоспроможності української науки. Невід’ємна складова академічної доброчесності – культура українського наукового мовлення. Вона охоплює дотримання норм сучасної української літературної мови, використання наукового стилю, логічність і послідовність викладу, точність термінології, коректність аргументації, належне оформлення наукових праць, етичне використання результатів чужої інтелектуальної діяльності. Високий рівень культури наукового мовлення – важлива ознака професійної компетентності дослідника, викладача та здобувача освіти. У сучасній мовній освіті академічна доброчесність розглядається не лише як система нормативних вимог, а й як складова професійної культури особистості. Вона передбачає самостійне виконання навчальних і наукових завдань, об’єктивне представлення результатів власної діяльності, повагу до авторського права, належне цитування джерел, достовірність наведених даних та відповідальність за зміст наукових публікацій. Формування

таких цінностей має здійснюватися системно, починаючи з перших етапів навчання, оскільки саме в освітньому середовищі закладаються основи академічної етики.

Особливої актуальності проблема академічної доброчесності набула в умовах цифровізації освіти та широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій. Відкритий доступ до значних обсягів інформації, електронних бібліотек, цифрових архівів, онлайн-публікацій, генеративних систем штучного інтелекту значно полегшує пошук матеріалів, однак водночас створює ризики порушення авторського права, некоректного використання чужих текстів, плагіату, фальсифікації результатів досліджень. За таких умов особливого значення набуває розвиток інформаційної грамотності, навичок критичного аналізу джерел та відповідального використання цифрових ресурсів. Ефективне впровадження принципів академічної доброчесності потребує системного застосування організаційних, методичних і нормативних заходів, що враховують особливості підготовки фахівців на різних освітніх рівнях<sup>30</sup>. Культура українського наукового мовлення ґрунтується на дотриманні мовних норм і стилістичних особливостей наукового стилю. Науковий текст має вирізнятися логічною структурою, змістовою завершеністю, точністю формулювань, об'єктивністю викладу, аргументованістю висновків та використанням унормованої термінології. Особливу увагу необхідно приділяти правильному вживанню професійної лексики, уникненню невиннованих іншомовних запозичень, мовних кальок, двозначних конструкцій і стилістично невиннованих розмовних елементів. Дотримання цих вимог забезпечує високий рівень культури наукового мовлення, підвищує якість наукової комунікації. Сучасний дослідник повинен володіти методикою підготовки наукових статей, монографій, кваліфікаційних робіт, тез конференцій, аналітичних оглядів та інших видів наукових текстів. Це передбачає вміння формулювати проблему дослідження, визначати його мету і завдання, здійснювати критичний аналіз наукової літератури, аргументовано представляти результати власних досліджень та коректно оформлювати бібліографічні посилання відповідно до чинних стандартів. Нові виклики для академічної доброчесності пов'язані зі стрімким розвитком генеративного штучного інтелекту. Сучасні мовні моделі здатні створювати тексти високої якості, виконувати переклад, узагальнювати інформацію, пропонувати структуру наукових робіт і здійснювати мовне редагування. Водночас

<sup>30</sup> Ткачук С., Філімонована І. Проблеми дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти у процесі науково-дослідної роботи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Випуск 57. Том 3. С. 220. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-3-34>

використання таких технологій не звільняє автора від відповідальності за зміст роботи, достовірність фактів, правильність висновків і дотримання вимог академічної доброчесності. Штучний інтелект має розглядатися як допоміжний інструмент підтримки дослідницької діяльності, а не як заміна самостійної наукової праці. Автор зобов'язаний критично оцінювати результати, отримані за допомогою цифрових сервісів, перевіряти їхню відповідність сучасним науковим даним. Важлива роль у формуванні академічної культури належить закладам освіти та науковим установам. Тому створено середовище, у якому принципи академічної доброчесності – невід'ємна складова освітньої та наукової діяльності, що передбачає розроблення внутрішніх політик запобігання академічним порушенням, використання програм перевірки текстів на текстові збіги, консультування щодо бібліографічного оформлення, формування культури наукової комунікації.

Особливого значення набуває популяризація української мови як мови науки. Розвиток сучасної української наукової термінології, підготовка якісних україномовних підручників, словників, енциклопедичних видань, електронних ресурсів та наукових журналів сприяють розширенню функціональних можливостей української мови й підвищенню її авторитету в міжнародному академічному середовищі. Використання української мови в професійній і науковій комунікації – важливий чинник розвитку національного наукового простору та зміцнення культурної ідентичності.

Таким чином, академічна доброчесність і культура українського наукового мовлення – взаємопов'язані складові сучасної освітньої та наукової діяльності. Їхнє дотримання забезпечує високу якість наукових досліджень, розвиток професійної відповідальності, формування культури академічного письма та зміцнення довіри до результатів наукової праці. У сучасних умовах цифрової трансформації освіти, поширення відкритої науки, використання технологій штучного інтелекту особливого значення набуває поєднання інноваційних технологій із принципами академічної етики, мовної нормативності, наукової відповідальності, а це необхідна умова сталого розвитку української науки й освіти.

### ***3.3. Перспективні напрями розвитку лінгвістичних і лінгводидактичних досліджень***

Сучасний розвиток лінгвістики та лінгводидактики відбувається в умовах стрімких суспільних, технологічних і культурних змін, що зумовлюють необхідність переосмислення традиційних наукових підходів та пошуку нових моделей дослідження мовних явищ і процесів мовної освіти. Глобалізація, цифровізація, поширення штучного інтелекту,

розвиток міждисциплінарних досліджень, інтеграція України до європейського науково-освітнього простору визначають нові пріоритети під час навчання української мови та вдосконаленні методики її викладання. За цих умов перспективи розвитку мовознавчих і лінгводидактичних досліджень безпосередньо пов'язані з інтеграцією фундаментальної науки, інноваційних освітніх технологій, сучасних цифрових ресурсів. Провідний напрям сучасної лінгвістики – комплексне дослідження функціонування української мови в умовах цифрової комунікації. Активне використання соціальних мереж, месенджерів, електронних медіа, мультимедійних платформ та інших цифрових середовищ сприяє появі нових мовних практик, трансформації жанрів комунікації, розвитку інноваційних словотвірних моделей, змінам у лексиці, синтаксисі та стилістиці. Особливого значення набуває вивчення цифрового дискурсу, інтернет-комунікації, мережевого етикету, мультимодальних текстів, мовних особливостей комунікації в соціальних медіа.

Перспективний напрям – розвиток корпусної лінгвістики та цифрової лексикографії. Корпусний підхід – одним із ключових напрямів сучасної прикладної лінгвістики, що забезпечує науково обґрунтовану основу для створення словників, граматик та інших лексикографічних і граматичних ресурсів нового покоління. Використання мовних корпусів уможливорює комплексний аналіз мовних явищ на базі репрезентативних масивів автентичних текстів, що забезпечує об'єктивність і достовірність отриманих результатів. Такий підхід сприяє інтегральному опису мовної системи, оскільки морфологічні, синтаксичні, семантичні, прагматичні, стилістичні, комунікативні та сполучувальні характеристики мовних одиниць досліджуються в їхньому функціонуванні<sup>31</sup>. Аналіз реального текстового матеріалу дає змогу виявити закономірності мовного вживання, описати функціональні особливості мовних одиниць і забезпечити емпіричну основу для розвитку сучасних лінгвістичних досліджень та вдосконалення методики навчання мови. Створення й удосконалення електронних корпусів української мови, термінологічних баз даних, цифрових словників, автоматизованих систем аналізу текстів та відкритих мовних ресурсів забезпечує нові можливості для дослідження мовних закономірностей, моделювання мовних процесів і розроблення сучасних навчальних матеріалів.

Методи оброблення мови, машинного навчання, автоматичного аналізу текстів, машинного перекладу, розпізнавання та синтезу мовлення

<sup>31</sup> Голошук С. Л. Корпусна лінгвістика: сучасний стан та перспективи досліджень. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: збірник наук. праць. 2021. Випуск 22. С. 35. <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2021-22-7>

відкривають нові можливості для вивчення української мови. Водночас використання таких технологій потребує критичного осмислення їхніх можливостей та обмежень, оскільки автоматизовані моделі не завжди враховують прагматичні, культурні та стилістичні особливості мовлення. Перспективні дослідження, які спрямовані на вдосконалення українськомовних словотвірних моделей, розвиток національних лінгвістичних ресурсів, забезпечення високої якості цифрових мовних сервісів. Сучасні дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення методики формування мовної, мовленнєвої, комунікативної, соціокультурної, інформаційно-цифрової, міжкультурної компетентностей здобувачів освіти. Уваги потребує розробка методичних моделей, що поєднують традиційні педагогічні підходи із цифровими технологіями, інтерактивними методами навчання, адаптивними освітніми системами. Подальшого наукового обґрунтування потребують питання доцільності використання цифрових ресурсів, впливу персоналізованого навчання на результати освітнього процесу, методики застосування інтелектуальних навчальних систем, формування цифрової грамотності, академічної доброчесності в умовах використання генеративних мовних моделей. Особливого значення набувають міждисциплінарні дослідження, що інтегрують досягнення лінгвістики, педагогіки, психології, когнітивних наук, соціології, культурології та інформаційних технологій. Такий підхід дозволяє комплексно аналізувати процеси мовної комунікації, механізми засвоєння мови, особливості мовленнєвої діяльності та вплив соціокультурних чинників на розвиток мовної особистості. Результати міждисциплінарних досліджень можуть стати основою для розробки нових освітніх технологій, сучасних методичних систем і моделей професійної підготовки педагогічних кадрів. Перспективним залишається вивчення мовної політики, функціонування української мови в умовах багатомовності, розвитку академічного мовлення, професійної комунікації та мовної адаптації різних соціальних груп. Актуальні дослідження мовної стійкості українського суспільства, ролі української мови у формуванні національної ідентичності. В умовах воєнного стану особливої актуальності набувають дослідження, присвячені забезпеченню безперервності мовної освіти, розвитку дистанційного навчання, психологічній підтримці учасників освітнього процесу, адаптації освітніх програм до потреб різних категорій здобувачів освіти. Вивчення ефективних моделей організації мовної освіти в кризових умовах сприятиме підвищенню стійкості освітньої системи, забезпеченню рівного доступу до якісної освіти. Подальший розвиток лінгвістичних і лінгводидактичних досліджень значною мірою залежатиме від міжнародної наукової співпраці, участі

українських учених у міжнародних дослідницьких проєктах, розвитку відкритої науки та інтеграції до європейського дослідницького простору. Обмін науковим досвідом, спільні міжуніверситетські дослідження, академічна мобільність, використання міжнародних цифрових ресурсів сприятимуть підвищенню якості наукових досліджень, упровадженню кращих світових практик у мовну освіту.

Таким чином, перспективи розвитку лінгвістичних і лінгводидактичних досліджень визначаються необхідністю комплексного осмислення сучасних мовних процесів, цифрової трансформації освіти та інноваційних педагогічних технологій. Подальші наукові пошуки мають бути спрямовані на інтеграцію фундаментальних і прикладних досліджень, розвиток цифрових мовних ресурсів, удосконалення методики навчання української мови, використання можливостей штучного інтелекту та формування сучасної мовної особистості. Реалізація цих напрямів сприятиме зміцненню позицій української мови в національному й міжнародному освітньому просторі, підвищенню якості мовної освіти та розвитку української гуманітарної науки.

## **ВИСНОВКИ**

Проведене дослідження дало змогу комплексно проаналізувати сучасні тенденції розвитку української літературної мови в умовах суспільних, інформаційних і технологічних трансформацій, визначити основні напрями модернізації мовної освіти в контексті цифровізації. Узагальнення результатів теоретичного аналізу та сучасних наукових підходів засвідчило, що українська мова – відкрита, динамічна система, яка активно реагує на глобалізаційні процеси, цифрову комунікацію, міжкультурну взаємодію та розвиток новітніх інформаційних технологій. Це зумовлює необхідність постійного оновлення наукових підходів до її дослідження, нормування та методики викладання.

Установлено, що сучасний етап розвитку української літературної мови характеризується інтенсивними процесами оновлення лексичного складу, активізацією словотвірних моделей, розширенням функціонування галузевої термінології, трансформацією мовних норм і зростанням ролі цифрового мовного середовища. Особливого значення набуває дослідження взаємодії традиційних мовних процесів із новими формами комунікації, що виникають у цифровому просторі, їхнього впливу на культуру професійного, академічного й повсякденного мовлення.

Обґрунтовано, що цифровізація освіти істотно змінює зміст, форми та методи навчання української мови. Використання електронних освітніх платформ, цифрових лексикографічних ресурсів, інтерактивних

навчальних середовищ, мультимедійних технологій та систем штучного інтелекту створює нові можливості для підвищення якості мовної підготовки здобувачів освіти. Ефективність застосування цифрових технологій безпосередньо залежить від їхнього науково обґрунтованого впровадження, дотримання принципів академічної доброчесності, розвитку критичного мислення та формування цифрової компетентності учасників освітнього процесу.

Особливу увагу приділено ролі сучасної лінгводидактики як інтегративної галузі, що поєднує традиційні методичні підходи з інноваційними педагогічними технологіями. Доведено, що ефективне формування мовної, мовленнєвої, комунікативної та академічної компетентностей можливе лише за умови гармонійного поєднання фундаментальної мовознавчої підготовки, практико орієнтованого навчання та використання сучасних цифрових інструментів. Це сприяє розвитку професійної мобільності, інформаційної культури та готовності майбутніх фахівців до ефективної комунікації в умовах цифрового суспільства.

Результати дослідження підтверджують, що одним із пріоритетних напрямів сучасної української лінгвістики залишається вдосконалення національної термінологічної системи, унормування новітніх мовних явищ, розвиток електронної лексикографії та створення цифрових мовних ресурсів. У цьому контексті особливого значення набувають міждисциплінарні дослідження, які поєднують досягнення мовознавства, педагогіки, інформаційних технологій, штучного інтелекту та цифрової гуманітаристики. Така інтеграція забезпечує формування нових моделей дослідження мовних процесів і створює підґрунтя для подальшої модернізації мовної освіти.

Практична цінність отриманих результатів полягає в можливості використання їх під час навчання української мови в закладах загальної середньої, фахової передвищої та вищої освіти, розроблення сучасного навчально-методичного забезпечення, удосконалення освітніх програм, створення цифрових навчальних курсів, електронних словників, мовних корпусів та інших інформаційних ресурсів. Окремі положення дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки педагогічних працівників, підвищення їхньої кваліфікації, а також під час реалізації наукових та освітніх проєктів, спрямованих на розвиток української мовної освіти.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в поглибленому вивченні функціонування української мови в цифровому комунікативному просторі, розширенні можливостей використання технологій штучного інтелекту в мовній освіті, удосконаленні методики формування академічного письма

та цифрової мовної компетентності, розвитку електронної лексикографії, корпусної лінгвістики й автоматизованих систем аналізу українського мовлення. Актуальним залишається дослідження впливу цифрової трансформації суспільства на мовну норму, мовну політику, професійну комунікацію та збереження національної мовної ідентичності в умовах глобалізації. Реалізація зазначених напрямів сприятиме подальшому розвитку української лінгвістики, модернізації мовної освіти, зміцненню позицій української мови в національному й міжнародному науково-освітньому просторі.

## АНОТАЦІЯ

На сучасному етапі в центрі активних наукових пошуків динамічні зміни в лексиці, термінології, мовленнєвій практиці, розширюються сфери функціонування державної мови, удосконалюються механізми її нормативного забезпечення. Водночас цифровізація освіти, використання дистанційних та змішаних форм навчання, інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій і систем штучного інтелекту відкривають нові можливості для викладання української мови та потребують наукового осмислення їхнього потенціалу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу сучасних лінгвістичних тенденцій і лінгводидактичних інновацій, що визначають перспективи розвитку української мовної освіти.

У першому розділі «Основні напрями розвитку, інноваційні зміни в словотворі та граматичній системі сучасної української літературної мови» проаналізовано сучасні мовні процеси, що відбуваються в українській літературній мові. Висвітлено новітні тенденції розвитку лексики та фразеології, появу й функціонування неологізмів, особливості інноваційних словотвірних процесів, зміни в граматичній системі української мови, вплив цифрової комунікації на мовну норму, мовленнєву практику та розвиток сучасного мовного простору. З'ясовано, що активний розвиток цифрової комунікації, суспільні зміни та глобалізаційні процеси зумовлюють появу нових мовних одиниць, активізацію словотвірних моделей, трансформацію граматичних норм і розширення функціональних можливостей української літературної мови. Установлено, що розвиток української мови на сучасному етапі характеризується активними інноваційними процесами, зумовленими суспільними змінами, цифровізацією комунікації, розширенням сфер функціонування державної мови.

У другому розділі «Лінгводидактичні інновації під час навчання української мови» розглянуто сучасні підходи до організації мовної освіти, сучасні лінгводидактичні інновації. Обґрунтовано доцільність

компетентнісного підходу, інтерактивних технологій навчання, використання цифрових платформ і штучного інтелекту в освітньому процесі. Визначено їхню роль у формуванні комунікативної та мовленнєвої компетентностей здобувачів освіти. Особливу увагу приділено реалізації компетентнісного підходу, використанню інтерактивних технологій навчання, можливостей штучного інтелекту в освітньому процесі. Проаналізовано ефективні методи формування комунікативної та мовленнєвої компетентностей здобувачів освіти відповідно до сучасних освітніх стандартів. Установлено, що ефективність навчання української мови підвищується завдяки впровадженню компетентнісного підходу, інтерактивних технологій, цифрових освітніх платформ і засобів штучного інтелекту.

У третьому розділі «Перспективи розвитку української мовної освіти в умовах сучасних викликів» визначено ключові напрями модернізації мовної освіти в контексті цифровізації, окреслено перспективи розвитку української мовної освіти в умовах сучасних викликів. З'ясовано значення цифрової трансформації освіти для модернізації мовної підготовки, обґрунтовано роль академічної доброчесності та культури українського наукового мовлення, визначено перспективні напрями подальших лінгвістичних і лінгводидактичних досліджень. Розкрито особливості функціонування української мови в умовах цифрової трансформації освіти, обґрунтовано значення академічної доброчесності та культури українського наукового мовлення, окреслено перспективні напрями розвитку лінгвістичних і лінгводидактичних досліджень, спрямованих на вдосконалення мовної освіти та підвищення її якості. Установлено, що цифрова трансформація освіти, дотримання принципів академічної доброчесності та розвиток культури наукового мовлення – визначальні чинники модернізації мовної освіти й подальшого розвитку лінгвістичних і лінгводидактичних досліджень.

### Література

1. Архипенко Л. Про інноваційні процеси в лексичній системі української мови початку ХХІ століття. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 11 (41). С. 1708–1720. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11\(41\)-1708-1720](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-1708-1720)
2. Бойко О. В., Шевченко Т. В. Інтерактивні методи навчання на уроках української мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Випуск 32. Том 1. С. 9–14. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.1>
3. Борисов В. А. Теоретичні питання термінології й терміна в концепціях світового лінгвістичного дискурсу. *Нова філологія*. 2022. № 86. С. 13–18. <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-86-2>

4. Вакулович Л. Л., Назаренко Н. Г., Регушевська І. А. Фемінітиви в українській мові як відображення суспільних викликів сьогодення. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. 2024. Випуск 1 (208). С. 61–66. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-7>
5. Васюк О., Голева М. Проектна технологія навчання: методичні аспекти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Випуск 47. Том 1. С. 304–308. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-1-46>
6. Воронкіна І. Ми поруч. Ми працюємо. Ми тримаємо інформаційний фронт. *Нове життя*. 08.07.2026. URL : <https://www.nove.in.ua/2026/06/05/my-poruch-my-pratsiuємо-my-trymaємо-informatsiynyy-front/>
7. Голошук С. Л. Корпусна лінгвістика: сучасний стан та перспективи досліджень. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства: збірник наук. праць*. 2021. Випуск 22. С. 33–36. <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2021-22-7>
8. Демешко І. М., Величко В. А., Олексієнко А. В. Вплив штучного інтелекту на розвиток лінгвістичних досліджень: нові підходи та виклики. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 33. Том 1. С. 37–42. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.1.6>
9. Демешко І. М., Тарасюк Л. М., Зінченко В. М. Лінгвістичний аналіз тенденцій у використанні української мови в науковому та освітньому дискурсах. *Вісник науки та освіти. (Серія: Філологія, Серія: Педагогіка, Серія: Соціологія, Серія: Культура і мистецтво, Серія: Історія та археологія)*. 2025. Випуск № 2(32). С. 244–259. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-244-258](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-244-258)
10. Демешко І. М. Новотвори сучасного інформаційного дискурсу: словотвір, семантика, функції. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика». 2026. Випуск 2 (216). С. 141–148. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2026-216-19>
11. Демешко І., Кирилюк О. Упровадження дослідницького підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2026. Випуск 222. С. 377–382. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2026-1-222-377-383>
12. Дроботенко В. Ю., Стишов О. А. Нові фразеологізми в українській мові кінця XX – початку XXI сторіччя. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка: збірник наукових праць «Лінгвістичні дослідження». 2023. Випуск 58. С. 183–197. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/46839/1/V\\_Drobotenko\\_O\\_Styshov\\_statta\\_FUFKiM.Styshov\\_statta\\_FUFKiM](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/46839/1/V_Drobotenko_O_Styshov_statta_FUFKiM.Styshov_statta_FUFKiM)
13. Жижом О. О. Індивідуально-авторські новотвори як засоби формування ідіостилю (на матеріалі збірки есеїв «Планета Полин» Оксани

Забужко). *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 38. С. 51–57. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.38.8>

14. Іванчук В. Цифрова трансформація як ключовий напрям розвитку вищої освіти України. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2026. № 1 (109). С. 36–48. [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(109\)2026.353650](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(109)2026.353650)

15. Івасишина Т., Комарова О. Фразеологізми як репрезентанти воєнного дискурсу. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Філологія*. 2023. Випуск 1(6). С. 30–35. <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.1.5>

16. Кочан І. М. Інноваційні процеси в сучасній українській термінологіці. *Термінологічний вісник*. 2023. Випуск 7. С. 73–82. URL: <https://termvisnyk.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/11/2023/06/9.pdf>

17. Краснопольська Н. Л., Ярошевич І. А. Транстермінологізація як спосіб творення термінів менеджменту. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. 2024. № 208. С. 215–220. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-29>

18. Лелека Т. О., Демешко І. М. Англо-український тлумачний словник ІТ-сфери. Кропивницький, 2026. 136 с.

19. Лях І. М., Савенков О. І., Чобаль В. В., Гладкий К. І. Використання інтерактивних методів навчання: шлях до ефективної освіти. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 4 (286). С. 14–20. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-286-14-20>

20. Ментинська І. Б. Сучасний стан та перспективи онлайн-лексикографії комп'ютерної галузі. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Філологічні науки*. 2022. № 2 (24). С. 201–213. <https://doi.org/10.32342/2523-4463-2022-2-24-17>

21. Михайленко О. В., Бутко Т. О. Метод проєктів у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії та практиці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. Випуск 92. Том 1. С. 79–83. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.16>

22. Мілорадова Н. Е., Шевченко В. В. Компетентнісний підхід як методологічна основа дослідження професійної компетентності особистості. *Соціальна психологія. Юридична психологія*. 2020. Габітус. Випуск 16. С. 233–237. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.38>

23. Однорог Г. Волонтерський фронт: Маріуполь вигнав днр. 07.07.2026. URL: <https://censor.net/ua/blogs/4012152/volonterskyi-front-mariupol-vygnav-dnr>

24. Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. *Педагогічні науки*. 2022. Випуск 100. С. 12–18. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-100-2>

25. Ткачук С., Філіможанова І. Проблеми дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти у процесі науково-дослідної роботи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Випуск 57. Том 3. С. 216–220. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-3-34>

26. Фурса Т. П., Бенюк В. В., Вербівський Д. С. Використання цифрових платформ у навчальному процесі для персоналізації освіти в українських школах. *Академічні візії*. 2026. Випуск 55. <https://doi.org/10.66556/2786-586X.55.fursa-t>

27. Цигвинцева Ю. О. Джерела та способи неосемантизації сучасної української лексики: дис. на здобуття доктора філософії в галузі гуманітарних наук за спец. 035 Філологія. Київ, 2021. 295 с. URL: [https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Dysertatsiya\\_TSygvintseva.pdf](https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Dysertatsiya_TSygvintseva.pdf)

28. Черноус О. В. Цифрові технології в навчанні української мови професійного спрямування майбутніх фахівців у сфері психології, права та правоохоронної діяльності. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. Випуск 2 (10). С. 127–134. <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-2-15>

29. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Нові слова та фразеологізми та в українських масмедіа: словник / відп. ред. Л. І. Шевченко. Київ :

30. ВПЦ «Київський університет», 2022. Ч. 5. 359 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pNbmRYlrBFoBgnQtygZMQx9q1zqTtHyj/view>

31. Широков В. А., Любченко Т. П., Шевченко І. В., Широков К. В. Граматичні системи: феноменологічний підхід. Київ : Наукова думка, 2018. 308 с. URL : [https://www.ulif.org.ua/system/files/shirokov\\_gramar\\_system.pdf](https://www.ulif.org.ua/system/files/shirokov_gramar_system.pdf)

#### **Information about the author:**

**Demeshko Inna,**

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department  
of Ukrainian Philology and Journalism,

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

1, Shevchenka Street, Kropyvnytskyi, Ukraine